Coalitieonderhandelingen Arnhem 2022

Visiedocument, bouwstenen en tekst coalitieakkoord

- Visiedocument versie 1 (14 april 2022)
- Visiedocument versie 2 (18 april 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord sociaal domein (25 april 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord wonen natuur openbare ruimte mobiliteit (2 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord duurzaamheid (2 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord cultuur economie burgerparticipatie (05 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord veiligheid organisatie Arnhem Oost (13 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord Afval Dierenwelzijn Milieu duurzaamheid (15 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord Cultuur evenementen erfgoed EZ burgerparticipatie wijken (15 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord Kansengelijkheid bestaanszekerheid armoede schulddienstverlening jeugd onderwijs jeugdzorg zorg welzijn sport (15 mei 2022)
- Bouwstenen coalitieakkoord Wonen stedelijk ontwikkeling natuur openbare ruimte mobiliteit parkeren (15 mei 2022)
- Concept coalitieakkoord (20 mei 2022)
- Financiën tekst coalitieakkoord (24 mei 2022)

Arnhem 2030: groen, kansrijk en verbonden

In 2030 zijn er voldoende, goede en betaalbare woningen voor alle Arnhemmers. Wachttijden van veertien jaar voor een sociale huurwoning behoren tot het verleden en het is weer mogelijk om door te stromen naar een aantrekkelijke grotere of kleinere woning. Daken zijn voorzien van zonnepanelen en huizen zijn maximaal geïsoleerd om zo min mogelijk gas en elektriciteit te verbruiken. Er zijn flinke stappen gezet om de stad gasvrij te maken. Zo investeren we in een duurzame toekomst voor de huidige en volgende generaties, en houden we de energielasten laag waarmee we energiearmoede blijvend voorkomen.

Arnhem is in 2030 nog groener en aantrekkelijker voor mens en dier. Met groene straten en parken die goed zijn voor de biodiversiteit en uitnodigen tot spelen, bewegen en ontmoeting. Er zijn uitstekende voorzieningen voor voetgangers en fietsers, waardoor mensen steeds vaker de auto laten staan. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer is van een hoog niveau en voor iedereen toegankelijk.

Elke Arnhemmer heeft dezelfde mogelijkheden om zijn, haar of hun ambities waar te maken. Ook als je start met een achterstand. Door de Arnhem-Oost aanpak zijn we er in geslaagd om de tweedeling tussen arm en rijk te doorbreken. Iedereen moet kunnen voorzien in zijn levensonderhoud. We bieden perspectief op een kansrijke toekomst en investeren in een sterke en circulaire economie om de bestaanszekerheid van onze inwoners te waarborgen.

De jarenlange investeringen in de leefbaarheid van de verschillende wijken werpen hun vruchten af. In heel Arnhem is het fijn opgroeien en samenleven. De ongelijkheid die van generatie op generatie wordt doorgegeven, hebben we doorbroken. De buurt waarin kinderen en jongeren wonen en naar school gaan is een veilige plek die hen aanspoort om zich verder te ontwikkelen. Met de integrale aanpak van de pedagogische wijk zorgen we dat jongeren op het rechte pad blijven en niet afglijden naar de criminaliteit. Het is de gemeenschap die hier het verschil maakt.

Arnhem is een levendige, kunstzinnige en creatieve stad. Jong en oud kunnen genieten van een uiteenlopend en inspirerend cultureel aanbod dat in de hele stad beschikbaar is. De diversiteit die de amateurkunst en de culturele top ons biedt, werkt versterkend en verbindend.

Arnhemmers zijn er in alle opzichten op vooruit gegaan in 2030. We hebben de wooncrisis achter ons gelaten en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen is fors afgenomen. Het vertrouwen in de politiek is hersteld. Iedereen krijgt dezelfde kansen om het beste uit zichzelf te halen en discriminatie en racisme worden hard aangepakt. Arnhemmers zijn trots op hun stad.

Dit toekomstbeeld is niet zomaar een stip aan de horizon. Het is de optelsom van alle maatregelen en acties die in dit coalitieakkoord staan. Het is niet alleen ambitieus, maar ook hard nodig. De klimaat- en wooncrisis dulden geen stilstand. Daarbij hebben de gevolgen van geopolitieke ontwikkelingen ook hun weerslag op Arnhem. Hoewel onze invloed zich beperkt tot onze stad, is het onze plicht om alles te doen wat in ons vermogen ligt om Arnhem toekomstbestendig

te maken. Dit moet gebeuren vanuit de verschillende thema's en in samenhang met elkaar. De crises vragen om een integrale crisisaanpak waarbij we tijdelijke of ongebruikelijke maatregelen om snel grote slagen te slaan, niet uit de weg zullen gaan. Wat Arnhem nodig heeft is daadkracht en lef.

Dat doen we als bestuur niet alleen. Het Arnhem van 2030 richten we samen met de stad in. Steeds opnieuw zoeken en vinden we de verbinding met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, bijvoorbeeld door middel van burgerparticipatie. De gemeente stelt de kaders en doelen vast, die vervolgens stap voor stap samen met de stad worden uitgewerkt.

Hierbij is de gemeente in al haar rollen een betrouwbare overheid, die haar afspraken na komt en in contact met de inwoner uitgaat van vertrouwen. Bij het maken van ingewikkelde keuzes neemt de gemeente het voortouw en legt daar verantwoording over af.

Door te werken met een wijkgerichte aanpak zorgen we dat iedere wijk de focus en aandacht krijgt die nodig is. Hierbij hebben we oog voor individuele behoeftes in een wijk. Zo zoeken we voortdurend de balans tussen collectieve oplossingen en maatwerk.

In Arnhem zijn we solidair met elkaar. Wie het minder breed heeft wordt financieel ondersteund. Dit vraagt een bijdrage van inwoners met meer draagkracht. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Solidariteit gaat niet alleen over het heden, maar ook over de toekomst. We doorbreken generatiearmoede en pakken de klimaatcrisis aan door nu duidelijke en eerlijke keuzes te maken en te investeren in groene en duurzame maatregelen.

Dit ambitieuze, groene en sociale Arnhem van 2030 vraagt inzet van ons allemaal. De toekomst van Arnhem maken we samen.

Arnhem 2030: groen, kansrijk en verbonden

In een onrustige wereld staat ook Arnhem voor belangrijke beslissingen. De klimaatcrisis, de problematiek op de huizenmarkt en de kloof tussen arm en rijk zijn stuk voor stuk vraagstukken die om krachtige oplossingen vragen. Daarom gaan we de komende jaren, vol optimisme, samen met de stad aan de slag om met lokale maatregelen grote stappen te maken.

We zien een 2030 voor ons waarin er veel meer goede en betaalbare woningen voor alle Arnhemmers zijn. Waarin enorme wachttijden voor een sociale huurwoning behoren tot het verleden en waarin het voor mensen weer mogelijk is om door te stromen naar een aantrekkelijke grotere of kleinere woning. Daken zijn voorzien van zonnepanelen en huizen zijn maximaal geïsoleerd om zo min mogelijk gas en elektriciteit te verbruiken. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen is verleden tijd. Er zijn flinke stappen gezet om de stad gasvrij te maken. De schone lucht, de gezonde bodem en de goede waterkwaliteit maken dat mensen in een prettige leefomgeving wonen. Zo investeren we in een duurzame toekomst voor de huidige en volgende generaties, en houden we de energielasten laag waarmee we energiearmoede blijvend tegengaan.

Arnhem is in 2030 nog groener en aantrekkelijker voor mens en dier. We behouden en versterken de natuur. De groene straten en parken die goed zijn voor de biodiversiteit, nodigen uit tot spelen, bewegen en ontmoeting. Er zijn uitstekende voorzieningen voor voetgangers en fietsers en mensen maken minder gebruik van de auto. We willen dat het openbaar vervoer goed bereikbaar is en voor iedereen toegankelijk.

Elke Arnhemmer heeft dezelfde mogelijkheden om zijn, haar of hun ambities waar te maken. Ook als je start met een achterstand. Mede door de Arnhem-Oost aanpak zijn we er in geslaagd om de tweedeling tussen arm en rijk te doorbreken. Iedere Arnhemmer mag rekenen op voldoende inkomen. We bieden perspectief op een kansrijke toekomst en investeren in een sterke en circulaire economie om de bestaanszekerheid van onze inwoners te waarborgen.

De jarenlange investeringen in de leefbaarheid van de verschillende wijken werpen hun vruchten af. In heel Arnhem is het fijn opgroeien en samenleven. De ongelijkheid die van generatie op generatie wordt doorgegeven, hebben we doorbroken. Iedereen krijgt dezelfde kansen om het beste uit zichzelf te halen. Discriminatie en racisme worden hard aangepakt. De buurt waarin kinderen en jongeren wonen en naar school gaan is een veilige plek die hen beschermt, uitdaagt en weerbaar maakt. Alle belangrijke partijen in een wijk vormen samen een stevig netwerk om jonge Arnhemmers heen en bieden hen perspectief. Het is de gemeenschap die hier het verschil maakt.

Arnhem is een levendige, creatieve en kunstzinnige stad. Alle Arnhemmers kunnen genieten van en meedoen aan een uiteenlopend en inspirerend cultureel aanbod dat in de hele stad beschikbaar is. De diversiteit van de amateurkunst, de makers, de instellingen en de culturele top werken versterkend en verbindend.

Dit toekomstbeeld is niet zomaar een mooi vergezicht. Het is de optelsom van alle maatregelen en acties die in dit coalitieakkoord staan. Het is niet alleen ambitieus, maar ook hard nodig. De klimaat- en wooncrisis dulden geen stilstand. Daarbij hebben de gevolgen van internationale politieke ontwikkelingen ook hun weerslag op Arnhem. Hoewel onze invloed zich beperkt tot onze stad, is het onze plicht om alles te doen wat in ons vermogen ligt om Arnhem toekomstbestendig te maken. Dit vraagt om een samenhangende aanpak over de grenzen van beleidsterreinen heen. Een crisisaanpak waarbij we tijdelijke of ongebruikelijke maatregelen om snel grote slagen te slaan, niet uit de weg zullen gaan. Wat Arnhem nodig heeft is daadkracht en lef.

Dat doen we als stadsbestuur niet alleen. Het Arnhem van 2030 richten we samen met de stad in. Steeds opnieuw zoeken en vinden we de verbinding met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We werken samen met de stad op basis van heldere kaders, die stap voor stap samen met Arnhemmers worden uitgewerkt.
Hierbij is de gemeente in al haar rollen een betrouwbare overheid, die haar afspraken na komt en in contact met de inwoner uitgaat van vertrouwen. De gemeente neem de leiding bij ingewikkelde uitdagingen en legt over haar keuzes verantwoording af. Zo werken we aan het herstellen van het vertrouwen in de politiek.

Door te werken met een wijkgerichte aanpak zorgen we dat iedere wijk de focus en aandacht krijgt die nodig is. Hierbij hebben we oog voor specifieke behoeftes in een wijk. Zo zoeken we voortdurend de balans tussen collectieve oplossingen en maatwerk.

In Arnhem kijken we naar elkaar om. We zorgen voor Arnhemmers die het nodig hebben en zijn er voor hen. Wie het minder breed heeft wordt ondersteund. Dit vraagt een grotere bijdrage van inwoners en ondernemers met meer draagkracht. Solidariteit gaat niet alleen over het heden, maar ook over de toekomst. We doorbreken armoede die van generatie op generatie wordt doorgegeven. We pakken de klimaatcrisis aan door nu duidelijke en eerlijke keuzes te maken en te investeren in groene en duurzame maatregelen.

Als Arnhemmers hebben we veel om trots op te zijn. Dit geeft ons het zelfvertrouwen en de energie om verder te bouwen aan het Arnhem van 2030: ambitieus, groen en sociaal. Dat vraagt om een bijdrage van ons allemaal. De toekomst van Arnhem maken we samen.

Kansengelijkheid en bestaanszekerheid

Iedereen in Arnhem heeft recht op een goed leven dat bij hem, haar of hen past. Mogelijkheden om jezelf te kunnen ontwikkelen en het recht op bestaanszekerheid is daarvoor essentieel. Daarbij moet het niet uitmaken in welke wijk je leeft. Alle Arnhemmers moeten mee kunnen doen in de samenleving. Het hebben van werk is daarvoor belangrijk. Of dit nu een betaalde baan, vrijwilligerswerk of mantelzorg is.

Arnhem is een eerlijke en sociale stad. De gemeente stimuleert Arnhemmers om aan het werk te gaan en ondersteunt hen bij het vinden van een betaalde baan. Als dit niet lukt, of als dat niet voldoende inkomen oplevert, biedt de gemeente hulp. We zijn solidair met elkaar en bieden ondersteuning als dat nodig is. Want het is belangrijk dat iedere Arnhemmer kan rekenen op voldoende inkomen om van te kunnen rondkomen.

We geven op een sociale manier uitvoering aan de Participatiewet door – binnen de wettelijke mogelijkheden – onder andere te werken vanuit vertrouwen, geen tegenprestatie te vragen voor een uitkering en de kostendelersnorm niet toe te passen. De bijstand willen we regelarm gaan uitvoeren. Dit betekent ook dat wie wat wil bijverdienen in de bijstand, daarvoor niet (financieel) wordt benadeeld. In het verlengde daarvan willen we experimenteren met een standaard besteedbaar inkomen of basisinkomen. Zodra de Rijksoverheid dit mogelijk maakt binnen sociale randvoorwaarden, willen we een pilot gaan draaien. *<Mogelijk stukje over wintertoeslag als een nieuwe vorm van bijzondere bijstand en een 13e maand voor bijstandsgerechtigden> afhankelijk van memo organisatie en discussie over wel/ geen generieke regelingen.*

We geven maximaal uitvoering aan onze verplichting om Arnhemmers zo goed mogelijk te begeleiden naar werk, bijvoorbeeld via opleidingen of passend werk. *<Mogelijk stukje over beschut werk/ basisbanen> afhankelijk van memo organisatie.* Initiatieven vanuit de stad die bijdragen aan het aan het werk helpen van mensen, stimuleren we.

Mensen die werken voor of namens de gemeente Arnhem, willen we meer zekerheid bieden. Werknemers die we nu nog inhuren, willen we zo veel mogelijk in (vaste) dienst nemen. Werknemers die via derde partijen (zoals arbeidsontwikkelbedrijven) bij ons werken, willen we via hun eigen werkgever meer zekerheid geven. Daarnaast willen we als gemeente een voorbeeldrol vervullen als het gaat om het aannemen van mensen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben.

We maken ons zorgen over de krapte op de arbeidsmarkt, onder andere over het gebrek aan personeel in techniek, onderwijs en zorg. Daarom trekken we intensief op met het onderwijs en het bedrijfsleven zodat vraag en aanbod goed op elkaar aansluiten en mensen indien nodig kunnen worden bijgeschoold voor het werk dat beschikbaar is. Arnhem is een studentenstad en we zorgen ervoor dat het voor studenten aantrekkelijk is om tijdens en na hun studie in de stad te wonen en werken.

Armoede en schulddienstverlening

We willen kansenongelijkheid bij voorkeur oplossen door mensen aan werk te helpen. Als dit niet lukt is er een vangnet. Helaas wordt armoede nog dikwijls van generatie op generatie doorgegeven. En in welke wijk je woont is daarbij te vaak nog een bepalende factor. We willen dit doorbreken en focussen daarbij vooral op kinderen en jongeren. We investeren de komende jaren fors in de Arnhem-Oostaanpak (*afhankelijk van afspraak*). Hierbij zetten we in op preventie, individuele ontwikkeling en het doorbreken van armoede.

We zorgen voor goede inkomensondersteuning. We willen dat bij het toekennen van de armoederegelingen gerekend wordt met het besteedbaar inkomen in plaats van met de bijstandsnorm. Een armoedeval – bijvoorbeeld als mensen meer gaan werken – willen we zoveel als mogelijk voorkomen.

Armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering zijn belangrijke taken van de gemeente. We doen dit op een zo eerlijke en sociaal mogelijke manier. Dit maakt de armoedebestrijding niet alleen menselijk maar ook effectief. Om de armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering goed uit te kunnen voeren, is het belangrijk om er weer meer grip op te krijgen. Daarom maken we een plan van aanpak om deze taken waar mogelijk weer binnen onze eigen publieke dienst te organiseren.

<Mogelijk stukje over aanpassen Gelrepas, bijvoorbeeld voor gratis of goedkoop OV> afhankelijk van memo organisatie.

Jeugd en onderwijs

Onderwijs is een belangrijke pijler bij het tegengaan van ongelijkheid. Zelfontplooiing van jongeren staat hierbij centraal. Kinderen en jongeren moeten in alle wijken in Arnhem kunnen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving waar school een wezenlijk onderdeel van is. Binnen de Arnhem-Oost aanpak is dit één van de cruciale pijlers. Om te voorkomen dat kinderen zonder eten of met ongezond eten op school komen, gaan we gezonde schoolmaaltijden aanbieden op scholen waar dat het hardst nodig is (*afhankelijk van afspraak*).

We zijn voorstander van de 'brede brugklas' zodat leerlingen zich optimaal en in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen. Met het onderwijs werken wij een plan uit voor verlengde ontwikkeldagen aanvullend op het onderwijsprogramma. Bij al deze plannen staat de ontwikkeling van het kind voorop. Ook voor hoog- en andersbegaafden moet er voldoende onderwijsaanbod in of in de buurt van Arnhem zijn.

In Arnhem wonen X kinderen in de leeftijd van vier tot en met achttien jaar. Dat maakt het essentieel dat er voldoende, kwalitatief goede en voor iedereen toegankelijke schoolgebouwen zijn, die optimaal bereikbaar zijn met de fiets en het openbaar vervoer. Daarom komt er één integraal huisvestingsplan (IHP) voor de volledige onderwijshuisvesting en investeren we hier de komende jaren fors in (*afhankelijk van afspraak*). Met een integraal IHP kunnen we beter aansluiten op de maatschappelijke opgave in de stad en de verschillende opgaven per wijk. In de huisvesting sturen we op het ontwikkelen van

gebouwen voor middelbare scholen waarbij doorstroming naar de verschillende schooltypen mogelijk is.

De school wordt meer dan nu een scharnierpunt in de wijk, waarin niet alleen ontmoeting tussen kinderen en jongeren maar ook tussen buurtgenoten onderling plaatsvindt. Ook na schooltijd gaan we de schoolgebouwen beter benutten, waardoor ze een bredere rol en taak krijgen binnen de gemeenschap.

Bij de verdere verduurzaming van Arnhem worden ook schoolgebouwen meegenomen. We gaan de schoolgebouwen vergroenen en energiezuinig maken, met een gezond binnenklimaat en groene schoolpleinen die uitnodigen tot spelen en bewegen. Daar waar scholen (vaker) buiten les te willen geven, moedigen we dat aan en faciliteren we dat waar mogelijk.

Jeugdzorg

Jongeren die met problemen worstelen, moeten zo vroeg mogelijk worden geholpen om zwaardere problematiek te voorkomen. Dit gebeurt zo veel als mogelijk in de directe leefomgeving van een kind, zoals op school en in de buurt. We zetten in op preventie door de gezinshulp op maat verder uit te breiden. In de hele stad moet jongerenwerk beschikbaar zijn voor iedere jongeren die daar behoefte aan heeft. We gaan door met suïcidepreventie. Ook willen we in gesprek gaan met jongeren om te komen tot een aanpak om eenzaamheid onder jongeren tegen te gaan.

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Kinderen en jongeren met acute en zware problemen moeten snel hulp kunnen krijgen. Wachtlijsten zijn daarbij onwenselijk. Jeugdzorginstellingen moet daarbij keuzes maken en als nodig prioriteren op de wachtlijsten. Als gemeente houden we streng toezicht op wat er met kinderen en jongeren binnen de jeugdzorg gebeurt en pakken we een stevige regierol. Jeugdzorg met verblijf is een ingrijpende maatregel, die vaak niet wenselijk is. Als er geen alternatieven zijn die werken, blijven we jongeren volgen om te bezien of dit de beste plek is of dat er alternatieven mogelijk zijn. Wij verwachten van jeugdzorginstellingen dat zij deze lijn volgen, ook met op- en afschalen van hulp.

Zorg, welzijn en sport

Ouderen moeten oud kunnen worden in hun eigen buurt, omdat dit bijdraagt aan gezondheid en geluk. Elke wijk moet voldoende zorg- en welzijnsvoorzieningen hebben waar Arnhemmers laagdrempelig naar toe kunnen. We willen ervoor zorgen dat ook ouderen die minder mobiel zijn, hun huizen weer uitkomen. We streven naar fysieke en mentale fitheid van onze inwoners en blijven inzetten op Arnhem als dementie-vriendelijke stad.

We proberen de (negatieve gevolgen van) marktwerking op de zorg en jeugdzorg tegen te gaan. Dat pleit voor transparante afspraken met zorgaanbieders, waarbij we bureaucratisering zoveel mogelijk willen voorkomen. Tegelijkertijd pakt de gemeente criminele uitwassen keihard aan.

Arnhem moet een stad zijn die jong en oud uitdaagt tot sporten en bewegen. Sporten is immers niet alleen leuk en inspirerend maar ook gezond en verbindend. Daarom investeren we in een groene en toegankelijke openbare ruimte die aantrekkelijk is om te sporten en bewegen, waaronder ook Urban Sports in de buurt. Sportaccommodaties zien we als belangrijke ontmoetingspunten in de wijk. Samen met partners in de stad verbreden we het Arnhemse preventieakkoord. Daarin maken we afspraken over sport en bewegen, voeding, vitaliteit van ouderen en een gezonde leefstijl. Ook gaan we met sportaanbieders in gesprek over het tegengaan van discriminatie.

<Mogelijk stukje over kunstgras> afhankelijk van memo organisatie

Wonen en stedelijke ontwikkeling
Wonen is een grondrecht. Iedereen heeft recht op een goede en betaalbare woning. Helaas is dat op dit moment niet het geval. Huurprijzen zijn onbetaalbaar, een huis kopen is voor starters en mensen met een gemiddeld inkomen bijna onmogelijk. De wooncrisis vraagt om een radicale omslag. We zien wonen niet langer als een markt waar het recht van de sterkste geldt en keren terug naar het ideaal van goede volkshuisvesting. Dat betekent dat we als gemeente een veel stevigere regierol gaan nemen en sterker sturen op het gewenste resultaat: goede, betaalbare en duurzame woningen voor alle Arnhemmers.

Allereerst is het van belang dat er voldoende woningen worden gebouwd. In lijn met de afspraken in het Stadsakkoord en de Woondeal bouwen we de komende 20 jaar 16.000 woningen. Minimaal de helft van de woningen bouwen we in een betaalbare categorie en een derde van de woningen valt in de categorie sociale corporatiehuurwoningen. Daarbovenop willen we dat er meer studentenwoningen worden gebouwd in Arnhem. Het liefst maken we hierover concrete afspraken met een corporatie die daarin gespecialiseerd is.

<Bouwen doen we bij voorkeur binnen de bestaande stad (inbreiding). We bouwen zeker niet in natuurgebieden en parken. Datzelfde geldt voor ander groen. Een uitzondering daarop kan (landbouw)grond zijn waar de biodiversiteit juist versterkt wordt door naast woningen ook natuur toe te voegen>. afhankelijk van memo organisatie, mogelijk ook concrete locaties noemen. Uiteraard bouwen we klimaatpositief en natuurinclusief. Kansen die er zijn om groen toe te voegen benutten we altijd. Waar we mogelijkheden zien om bestaande plannen te verrijken met meer ambitie, meer woningen of meer groen, maken we dit bespreekbaar.

We streven naar levendige wijken waarin mensen met verschillende achtergronden en inkomens elkaar ontmoeten. Om dat te bereiken, willen we het woningaanbod in de verschillende wijken gemengder maken. We sturen hier actief op, waarbij we zorgen dat er geen sprake is van verdringing. Het is een voorwaarde dat mensen die in de desbetreffende wijk wonen, daar gewoon kunnen blijven wonen. Dat betekent dat de komst van duurdere (koop)huizen alleen mogelijk is als het totaal van sociale woningen in een wijk niet afneemt. Bovendien zal met de groei van de stad het totaal aantal sociale corporatiehuurwoningen moeten toenemen en geenszins mag de totale hoeveelheid sociale woningen in de stad afnemen.

We zien onze woningbouwcorporaties als belangrijkste partners in de ontwikkeling van de stad. We zijn blij dat ze naast sociale huurwoningen voortaan ook weer mogen bouwen voor middeninkomens, aangezien de markt hier te vaak faalt. Meer sociale corporatiewoningen voor een grotere doelgroep is ons streven. Zo zorgen we voor sterkere wijken. Samen met onze corporaties zijn we bereid om onorthodoxe maatregelen te nemen om betaalbaar wonen voor veel meer Arnhemmers mogelijk te maken. Daarbij focussen we niet alleen op nieuwbouw maar blijven we ook inzetten op het verbeteren van de kwaliteit van bestaande wijken.

Steeds meer mensen hebben behoefte aan andere leef- en woonvormen. In ons woonbeleid is nadrukkelijk ruimte voor bijzondere woonvormen zoals CPO, PO, wooncoöperaties en andere initiatieven uit de samenleving. We staan sympathiek tegenover deze vormen en faciliteren ze, mits dit bijdraagt aan onze woonopgave. *<Verder bouwen we zoveel als mogelijk levensloopbestendig.> afhankelijk van memo organisatie*. *<Om de kansen van starters te vergroten, voeren we startersleningen in.> afhankelijk van memo organisatie over mogelijk helpen starters*. *<Om doorstroming te bevorderen, willen we de verhuiscoach ook voor koopwoningen beschikbaar stellen.> afhankelijk van memo organisatie*.

We vinden het belangrijk dat er voor iedereen in Arnhem een thuis is. Dakloosheid is een steeds groter wordend probleem dat moet worden bestreden. We zien kansen in het *housing first* principe, waarbij daklozen woonruimte krijgen aangeboden. Uit ervaring blijkt dat het dan makkelijker is om grip te krijgen op hun leven. We maken ons zorgen over de positie van spoedzoekers en kijken of flexwonen daar op korte termijn een oplossing voor kan zijn. Door het tijdelijke karakter hiervan, komen hiervoor mogelijk locaties in beeld die voor permanente woningbouw minder geschikt zijn.

Met alleen bijbouwen lossen we zeker op korte termijn de wooncrisis niet op. Daarom vinden we het belang om de vrije huursector te reguleren. Mochten hiervoor extra mogelijkheden komen vanuit Den Haag, dan maken we daar maximaal gebruik van. In de tussentijd zitten we zeker niet stil. *<We voeren in de hele stad verhuurdersvergunningen in, zodat malafide verhuurders kunnen worden aangepakt. Bovendien biedt dit ons dit een mogelijkheid om het verduurzamen van particuliere huurwoningen af te dwingen. Ook beschermen we huurders beter door het huurdershuis te versterken en krijgt de ODRA meer budget om te handhaven op misstanden.> afhankelijk van memo's organisatie.*

Om onze ambities te realiseren en daarbij minder afhankelijk te zijn van marktpartijen willen we een Stadsontwikkelfonds instellen. Dit wordt bijvoorbeeld ingezet om onrendabele toppen af te dekken en als cofinanciering voor geld van de Rijksoverheid. Concreet kunnen hier bijvoorbeeld meer sociale huurwoningen door worden gerealiseerd, maatschappelijke functies een plek krijgen of de openbare ruimte worden vergroend. Ook willen we hiermee voorkomen dat projecten in deze crisistijd stilvallen. Dit fonds wordt vanuit verschillende bronnen gevuld. De jaarlijkse positieve resultaten van het grondbedrijf worden erin gestort net als de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen die we bij bepaalde projecten aan projectontwikkelaars gaan vragen. Om hier niet op te wachten en ervoor te zorgen dat het fonds snel van start kan, *wordt er eenmalig X BEDRAG <afhankelijk van de onderhandelingen> beschikbaar gesteld. Ook de memo over financiële knelpunten van woningbouwplannen kan hierbij worden betrokken.* Om meer te kunnen sturen op de ontwikkeling van de stad, gaan we ook een actiever grondbeleid voeren. Aandachtspunt bij het uitvoeren van alle woningbouwplannen is de ambtelijke capaciteit om deze mogelijk te maken. Deze staat op dit moment enorm onder druk. *<Om te voorkomen dat dit we als gemeente zelf de remmende factor zijn, stellen we hiervoor X bedrag beschikbaar.> afhankelijk van memo organisatie en de onderhandelingen*

Natuur en openbare ruimte

Naast de wooncrisis is sprake van een biodiversiteitscrisis. We zetten vol in op het vergroten en verbinden van onze prachtige natuurgebieden en parken. Hiermee versterken we de leefgebieden van wilde dieren. Binnen de grenzen van de gemeente Arnhem wordt natuurinclusieve landbouw het uitgangspunt. Als pachtcontracten aflopen, stellen we als voorwaarde dat de grond natuurinclusief wordt bewerkt of we houden het in eigen beheer.

Gelukkig is Arnhem al een groene stad. Dat is goed voor dieren en veel mensen genieten hier enorm van. Dat betekent niet dat we tevreden kunnen zijn. We willen het groene karakter van Arnhem versterken. De afgelopen jaren hebben we in samenspraak met een aantal wijken wijkgroenagenda's gemaakt. *<De komende jaren krijgt iedere wijk zo'n agenda. We stellen X bedrag beschikbaar voor het opstellen hiervan en het daadwerkelijk uitvoeren van de maatregelen.> afhankelijk van memo organisatie en onderhandelingen*

Om ervoor te zorgen dat iedere Arnhemmer voldoende groen in de buurt heeft, gaan we een norm van minimaal 48m2 groen per inwoner toepassen. Ook gaan we de 3 – 30 – 300

groennorm hanteren. Dat wil zeggen dat elke inwoner vanuit zijn raam minimaal 3 bomen ziet, er 30% bladerdak in de wijk is en dat er voor iedereen binnen 300 meter van huis een park of een stuk groen van minimaal 1 hectare aanwezig is. In Arnhem hebben we de ambities om te verharding te verminderen, dat betekent dat we in ieder geval de verharding die we niet nodig hebben, willen weghalen. *<Dat betekent dat we in de openbare ruimte de verharding weghalen waar dat kan en blijven we ook onze inwoners stimuleren hun tuin zo groen mogelijk in te richten.> afhankelijk van memo organisatie*

De openbare ruimte is van iedereen. We waken voor verdere commercialisering van de openbare ruimte omdat het belangrijk vinden dat er voldoende ruimte blijft voor Arnhemmers en bezoekers om elkaar te ontmoeten. Bovendien willen we de openbare ruimte verder vergroenen. Vanuit dit uitgangspunt wordt een nieuw plan opgesteld, waarin ook de beschikbare ruimte voor terrassen en de voorwaarden die daaraan zijn verbonden een plaats krijgt.

Om de kwaliteit van de openbare ruimte te vergroten, komt er meer samenhang in groenonderhoud, maaibeleid en zwerfafvalbeleid*. <We verhogen de onderhoudsniveaus en er komt meer budget beschikbaar voor groenonderhoud.> afhankelijk van memo organisatie* We kiezen ervoor om ons groen ecologischer te gaan beheren en leveren maatwerk om de biodiversiteit te verhogen. *<In de groene ader door Schuytgraaf gaan we de natuur versterken en tegelijkertijd toegankelijker maken voor recreatie vanuit de wijk.> afhankelijk van memo organisatie*

Arnhem loopt in Nederland voorop op het gebied van klimaatadaptatie. Door de klimaatverandering worden de zomers heter, hebben we vaker wateroverlast en meer last van droogte. Daarom gaan we onze stad zo inrichten dat we de gevolgen voor klimaatverandering kunnen opvangen en het leven in de stad prettig en gezond blijft. Klimaatadaptieve maatregelen voeren we zo groen mogelijk uit. Om hiermee verder te kunnen zetten we het bestaande groenfonds om in een groen- en klimaatadaptatiefonds. *<Bovendien stellen we hiervoor X bedrag beschikbaar, zodat we onze ambitieuze vergroeningsplannen kunnen uitvoeren.> afhankelijk van onderhandelingen*

Mobiliteit en parkeren

We stellen een nieuwe mobiliteitsvisie op waarin naast de bereikbaarheid van de stad, het tegengaan van verkeersoverlast en schone lucht het uitgangspunt is. Op dit moment is de luchtkwaliteit op veel plekken in Arnhem slecht. Om deze te verbeteren, staan in ons mobiliteitsbeleid voortaan de voetganger, de fiets en het openbaar vervoer centraal. *Het in 2018 extra beschikbaar gestelde bedrag voor autobereikbaarheid, wordt beschikbaar gesteld voor deze doeleinden. <Daarnaast investeren we X in nieuwe fietspaden.> afhankelijk van onderhandelingen. <Er komt een nieuwe fietsbrug over de Rijn.> afhankelijk van memo organisatie*

De komende jaren wordt de leefbaarheid van het centrum vergroot. In de mobiliteitsvisie komen plannen om het aantal auto's in en om de binnenstad te verkleinen, overlast te verminderen en doorgaand verkeer fors te beperken. De Rijnkade wordt een wandelpromenade en autovrij. *<We willen de looproute naar de Korenmarkt aantrekkelijk maken via Willemsplein/Nieuwe Plein met een poort.> afhankelijk van memo organisatie* In de mobiliteitsvisie wordt breder gekeken naar de verkeersstructuur in en om het centrum waar bij de singels speciale aandacht krijgen. Daar en op andere locaties verminderen we de verkeersoverlast en verbeteren we de luchtkwaliteit door het aantal rijbanen te verlagen van 4 naar 2.

De Milieuzone blijft. Als de Rijksoverheid het mogelijk maakt om strengere normen te stellen, dan volgen we die. Op basis van de luchtkwaliteit wordt in de mobiliteitsvisie gekeken of uitbreiding van het gebied noodzakelijk is. Mocht dit het geval zijn, dan hebben we oog voor mensen die hierdoor worden geraakt en in de problemen komen.

Vanuit het belang van luchtkwaliteit en verkeersveiligheid, brengen we de snelheid op wegen waar nu nog 70 km/u geldt terug naar 50 km/uur. In de bebouwde kom wordt de maximumsnelheid teruggebracht naar 30 km/uur met uitzondering van locaties waar dit tot grote problemen met de doorstroming leidt. We zijn enthousiast over 'leefstraten' waar de auto te gast is. Mochten er vanuit wijken vragen komen om zo'n leefstraat aan te wijzen en in te richten, maken we dit graag mogelijk.

We streven naar meer diversiteit en groen in de binnenstad, zoals in de Steenstraat al een begin mee gemaakt is. In overleg met alle betrokkenen willen we deze straat aantrekkelijker en veiliger maken, waarbij het terugdringen van (auto)verkeersoverlast centraal staat.

We vinden het belangrijk dat het openbaar vervoer in Arnhem beter wordt. Om dit te realiseren, gaan we in gesprek met de Rijksoverheid en de provincie. De provincie is concessiehouder én onze partner in de verstedelijkingsstrategie en de woondeal. Goed openbaar vervoer is in onze ogen noodzakelijk om deze te laten slagen. Het gaat hierbij om vervoer binnen de stad en in de regio, maar zeker ook om de verbinding met bijvoorbeeld Duitsland en de Randstad. *<Om de mobiliteit van minima te vergroten, wordt het met de Gelrepas goedkoper/ gratis om het openbaar vervoer te reizen.> afhankelijk van memo organisatie.*

Om mogelijk te maken dat er rondom knooppunten veel woningen gebouwd kunnen worden, verlagen we de parkeernorm voor nieuwbouwprojecten in de binnenstad en dichtbij een station of ander ov-knooppunt naar 0. Natuurlijk houden we wel rekening met doelgroep waarvoor wordt gebouwd en bestaat de mogelijkheid om per project andere afspraken te maken. *<Ook in de rest van de stad wordt de parkeernorm fors verlaagd. Ontwikkelaars stellen voortaan per project een mobiliteitsplan op, waarin ze aangeven hoe ze inzetten op deelvervoer en hoeveel parkeerplekken er daarbovenop mogelijk nog nodig zijn.> afhankelijk van memo organisatie*

In de binnenstad en in de wijken willen we in overleg met bewoners autoparkeerplaatsen vervangen door fietsparkeerplaatsen en extra groen. Om autoverkeer en filevorming in de binnenstad tegen te gaan komt er een verwijssysteem dat het aantal vrije parkeerplekken aangeeft én willen we transferia in zowel Arnhem Zuid als Arnhem Noord aantrekkelijker maken. Zo kan het straatparkeren in het centrum worden verminderd.

<In alle wijken/ waar nodig voeren we een parkeervergunningssysteem in waarbij ieder huishouden tegen kostprijs een eerste parkeervergunning kan kopen. De tarieven van een mogelijke tweede of derde vergunning zijn hoger om overlast te beperken en de openbare ruimte te beschermen.> afhankelijk van memo organisatie en discussie daarover.
<We verhogen de parkeertarieven naar X bedrag. Wel handhaven we de differentiatie in parkeertarieven, in die zin dat het parkeren goedkoper is op rustige momenten. De opbrengst van deze tariefsverhoging gaat naar (discussie over voeding reserve) > afhankelijk van de onderhandelingen.

Afval
Op dit moment produceert een gemiddeld Arnhems huishoudens X kilo afval per jaar. Dat is fors boven de landelijke (VANG-)doelstelling van 30 kilo in 2025 waar ook Arnhem aan gebonden is. We vinden het belangrijk om deze doelstelling te halen én minder restafval past bij onze eigen duurzame ambities.

Het terugbrengen van de hoeveelheid restafval doen we samen met de stad. We organiseren in 2022 en 2023 burgerberaden zodat inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen kunnen meedenken over maatregelen die echt werken. We zetten vol in op preventie, gedragsveranderingen en maken Arnhemmers nog bewuster van hun consumptie en de hoeveelheid afval die dit met zich meebrengt. We maken bedrijven verantwoordelijk voor het schoonhouden van hun omgeving en gaan met hen in gesprek over hun aandeel in de afvalproductie, zoals hun keuze voor verpakkingsmateriaal.

Ondertussen monitoren we scherp de resultaten van de maatregelen. Eind 2023 stuurt het college hierover een evaluatie naar de raad. Mocht blijken dat de geboekte voortgang onvoldoende is om ons doel voor 2025 te halen, dan zijn maatregelen noodzakelijk. Hierbij is alles bespreekbaar en liggen alle mogelijke instrumenten en prikkels op tafel, waaronder diftar (gedifferentieerde tarieven) en nascheiding. De gemeenteraad moet hier naar aanleiding van een voorstel van het college voor de zomer van 2024 een besluit over kunnen nemen. Zo kunnen we indien nodig vanaf 2025 die maatregelen invoeren die nodig zijn om onze doelstelling wél te halen.

De afvalstoffenheffing wordt kostendekkend, zodat er geen geld vanuit de algemene middelen meer voor hoeft te worden ingezet. *<Bij bespreken tarieven mogelijke uitruil met OZB bezien.> <Inwoners krijgen de mogelijkheid om twee keer per jaar gratis grofvuil te laten ophalen.> afhankelijk van memo organisatie.*

Dierenwelzijn
Natuur krijgt in Arnhem alle ruimte, omdat de natuur op zichzelf waardevol voor mens en dier is. We versterken de ecologische hoofdstructuur en gaan de leefomgeving van planten en dieren verbeteren en vergroten. We hebben speciale aandacht voor de kwantiteit en de diversiteit van de wilde vogelstand.

We erkennen de intrinsieke waarde van dieren. Dieren die in het wild leven, laten we zo veel mogelijk met rust. *<In dat kader onderzoeken we of het sportvisverbod dat nu al geldt voor een aantal vijvers en parken, kunnen uitbreiden naar andere plekken. Het aantal plekken waar mensen kunnen sportvissen wordt in ieder geval niet uitgebreid.> afhankelijk van ambtelijke memo.* We zijn tegen plezierjacht in Arnhem en verbieden dit op onze eigen gemeentegrond. In gebieden die niet in ons bezit zijn, proberen we plezierjacht te voorkomen in overleg met de provincie Gelderland en landeigenaren. *<Het doden van overlastgevende dieren is wat ons betreft de allerlaatste optie en er moet alles aan gedaan worden om dit te voorkomen. Dat betekent dat er altijd een diervriendelijk alternatief moet worden overwogen.> Afhankelijk van memo organisatie. <Dieren hebben recht op natuurlijk gedrag. Daarom verbieden we de inzet van dieren bij meerdaagse evenementen>. afhankelijk van memo organisatie. (mogelijk naar stuk over evenementen)*

De dierenopvang en de dierenambulance verrichten waardevol werk. We vinden het zeer belangrijk dat er een goede huisdierenopvang in de nabije omgeving van Arnhem is. Als gemeente zijn we dan ook graag bereid om hieraan bij te dragen. Minima die in het bezit zijn van een Gelrepas behouden hun 50 procent korting op de dierenartsrekening. Hondenbezitters moeten in elke wijk terecht kunnen op een veilige hondenloslaatplek.

We kunnen dierenwelzijn ook versterken via andere beleidsterreinen. *<We zijn ons er bijvoorbeeld van bewust dat huiselijk geweld een indicatie kan zijn voor dierenmishandeling en vice versa. Daarom zijn we in contacten met onze inwoners extra alert op beide vormen van mishandeling.> Afhankelijk van ambtelijke memo.*

Bij lunches of diners die de gemeente organiseert is vegetarisch eten het uitgangspunt. We blijven werken volgens het concept 'Carnivoor? Geef het door!', waarmee de sociale norm wordt omgedraaid. Menu's zijn standaard plantaardig; mensen die vlees of vis willen eten, moeten dat doorgeven. Dit geldt ook voor ontvangsten die partners voor de gemeente organiseren. Bovendien gaan we in gesprek met partijen die aan de gemeente gelieerd zijn en bespreken of zij dit concept ook kunnen doorvoeren.

Milieu
Het is van het grootste belang voor mens en dier dat de lucht, de bodem en het water kwalitatief goed zijn. Daarom moeten we voldoen aan de Kaderrichtlijn Water en willen we *<in 2030 de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) halen. Om dit te bereiken wordt er een Arnhems milieuplan gemaakt, dat deel uitmaakt van de omgevingsvisie en omgevingsplannen. Tevens monitoren we de voortgang van het bereiken van de milieudoelstellingen.> Afhankelijk van ambtelijke memo. <Om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan verstevigen het milieutoezicht (vergunningen, toezicht en handhaving). De Omgevingsdienst krijgt hier extra budget voor.> Afhankelijk van memo organisatie.*

Als Arnhem zijn we voorstander van een landelijk vuurwerkverbod. We zullen ons hiervoor bij het Rijk hard maken. Tot het zover is, voeren we een lokaal vuurwerkverbod in. Als alternatief voor dit verbod op consumentenvuurwerk, organiseren we een lichtshow of een vuurwerkshow op Oudejaarsavond.

We hebben grote zorgen over de overlast die houtstook veroorzaakt. Houtrook is immers ongezond en bij slechte luchtkwaliteit of weersomstandigheden, blijft deze rook langer hangen. Hiervan hebben met name Arnhemmers met longaandoeningen last. Daarom gaan we het stookalert van het RIVM breed onder de aandacht brengen. *<We nemen de overlast door houtrook op in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en gaan handhaven in geval van overlast wanneer het stookalarm van kracht is.> afhankelijk van memo organisatie.*

Duurzaamheid en energietransitie
De klimaatcrisis vraagt van Arnhem een crisisaanpak. Zeker nu, met de oorlog in Oekraïne en de stijgende energiekosten wordt het alleen maar duidelijker dat we echt niet meer kunnen wachten en snel van fossiele brandstoffen af moeten. We houden vast aan de ambities van het programma *New energy made in Arnhem 2020-2030* en grijpen alle kansen aan om de doelstellingen sneller te realiseren.

Het uiteindelijke doel is dat Arnhem in 2050 klimaatneutraal en duurzaam is. De maatregelen die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken, werken we via burgerberaden uit in samenspraak met de stad.

Onze maatregelen zijn een mix van ondersteunen en grenzen stellen. Bij de uitvoering van de plannen borgen we te alle tijden dat kwetsbare mensen worden ondersteund. Dit is nu extra hard nodig omdat veel inwoners in de knel komen door de stijgende energiekosten. Bij veel maatregelen gaan de kosten voor de baten uit. Wanneer dit voor individuen lastig op te brengen is, helpen we als overheid. *Om deze transitie mee mogelijk te maken en voldoende geld voor cofinanciering te hebben, <wordt het klimaatfonds aangevuld met X bedrag.> afhankelijk van de onderhandelingen.*

We gaan fors inzetten op energiebesparing en isolatie en stellen hiervoor een Arnhems isolatieprogramma op. Ook hierbij richten we ons op Arnhemmers die de ondersteuning het hardst nodig hebben. Hulp via energiecoaches wordt gecontinueerd. Ook gaan we de communicatieaanpak *Arnhem Aan* verder versterken.

We helpen Arnhemmers met verduurzamen door warmtenetten aan te leggen waarbij we de zeggenschap zo veel mogelijk in publieke handen nemen. Dit warmtenet moet betaalbaarheid, duurzaamheid en leveringszekerheid garanderen. Ook kijken we naar nieuwe mogelijkheden voor financieringsconstructies, waaronder duurzaamheidsleningen, baatbelastingen en gebouwgebonden financiering. We onderzoeken welke nieuwe locaties we geschikt kunnen maken voor het opwekken van wind- en zonne-energie en naar manieren om energie op te slaan. De ontwikkeling van groene waterstof blijven we ondersteunen. In Arnhem werken we niet mee aan nieuwe initiatieven voor biomassa en kernenergie.

Met behulp van het bouwbesluit gaan we duurzamere eisen aan nieuwbouwhuizen stellen. *<We vinden het van belang dat de bestaande woningvoorraad sneller wordt verduurzaamd en maken hier met corporaties afspraken over.> afhankelijk van memo over labels.* We willen dat particuliere verhuurders hun bezit verduurzamen en stellen hiervoor via de Omgevingswet of de verhuurdersvergunning normen. Van bedrijven verwachten wij dat zij ook meewerken aan de verduurzaming van onze stad, daarbij zal de gemeente infomeren, faciliteren, ondersteunen en reguleren. Voor nieuwe grote energieslurpende bedrijven is geen plek in Arnhem, tenzij ze zelf hun eigen energie opwekken.

Alle voorstellen die vanuit het college naar de gemeenteraad worden gestuurd, worden voortaan voorzien van een duurzaamheidsparagraaf met klimaattoets. Hierin wordt opgenomen in hoeverre een voorstel voldoet aan het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Global Goals) van de Verenigde Naties. *<Om de uitvoeringskracht van de gemeente Arnhem op het gebied van duurzaamheid voldoende slagkracht te geven, stellen we X bedrag beschikbaar voor extra ambtelijke capaciteit.> Afhankelijk van memo organisatie en onderhandelingen.*

Cultuur, evenementen en erfgoed
Cultuur verbindt Arnhemmers en maakt de stad mooier en aantrekkelijker. We zien graag een bruisend en divers aanbod zodat iedereen van kunst en cultuur kan genieten en kan meedoen, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen. Met ons cultuurbeleid zetten we in op zowel het topsegment, beginnende makers en breedtekunst en we stimuleren onze culturele topgezelschappen actief om verbinding te zoeken met (beginnende) Arnhemse makers en kleinere organisaties en gezelschappen. *We willen hierbij gebruik maken van het platform gericht op culturele samenwerking binnen de regio Arnhem Nijmegen (nu Schakel 025) <afhankelijk van ambtelijke memo over cultuurpijlers>. <We willen meer geld vrij maken voor programmering. Daarbij vinden we het belangrijk dat er voldoende aanbod is op het gebied van literatuur en spoken word. En in tijden van polarisatie zien wij het als noodzakelijk om een stevige debatfunctie in onze stad te hebben.> afhankelijk van financiële bespreking* In de openbare ruimte komt meer ruimte voor kunst, bijvoorbeeld *street art*.

Kunst en cultuurinstellingen zijn grote werkgevers in de stad, die we zo goed mogelijk willen faciliteren. De creativiteit en de aanwezigheid van ArtEz is van grote waarde voor onze stad. Met cultuur kunnen we het creatieve en innovatieve karakter van de stad aan elkaar koppelen en versterken. Daarnaast zoeken we de verbinding met welzijn en het onderwijs.

Zowel voor de topgezelschappen als voor de breedtekunst zorgen we voor adequate huisvesting. Ook voor de creatieve sector, waaronder makers, moeten voldoende betaalbare vierkante meters beschikbaar zijn. Als gemeentelijk vastgoed vrijkomt gaan we daarom eerst kijken of dit kan worden ingezet voor maatschappelijke functies, waaronder de creatieve sector. Waar nodig en met een passende businesscase kunnen voor dit doeleinde strategische aankopen worden gedaan.

De renovatie van het Stadstheater wordt doorgezet, inclusief kleine zaal. Toneelgroep Oostpool en Introdans zijn aan zet om nieuwe huisvesting voor hun producties te realiseren, waarbij wij het logisch vinden als dat in de nabijheid van het Stadstheater zou zijn.

Momenteel is het culturele aanbod niet eerlijk verdeeld over de stad. We vinden dat er te weinig culturele voorzieningen zijn in Arnhem Zuid. Daarom komt er een cultuurcentrum in Zuid ruimte voor cultuureducatie, cultuurparticipatie en presentatie. Met cultuurpartners zoals Rozet en andere betrokkenen wordt een plan gemaakt voor dit nieuwe Cultuurcentrum Zuid. Kronenburg lijkt de meest geschikte locatie hiervoor. Kronenburg ligt op een goed bereikbare locatie en hier komen steeds meer mensen wonen. We vinden het belangrijk dat het cultuuraanbod dan ook meegroeit. Bij de realisatie van Cultuurcentrum Zuid kijken we nadrukkelijk naar de behoeften van inwoners, voor nu en in de toekomst. *<De vestiging van de Jacobiberg in Arnhem Zuid maken we mogelijk.> Afhankelijk van onderhandelingen vanwege financiële gevolgen?*

Cultuureducatie moet voor elk kind beschikbaar zijn. Muziek in de klas wordt doorgezet en *<elk schoolkind in Arnhem moet gratis of met korting naar cultuurvoorstellingen kunnen.> afhankelijk van ambtelijke uitvraag.* Bovendien kan cultuureducatie of cultuurdeelname een belangrijk onderdeel zijn van de verlengde schooldag. De Gelrepas blijft beschikbaar om cultuurparticipatie te bevorderen.

We vinden het van belang dat evenementen in Arnhem zo divers, inclusief en duurzaam mogelijk zijn en niet ten koste van onze mooie, kwetsbare natuur. Momenteel worden sommige plekken zwaar belast en daarom willen we die plekken beter beschermen en een betere spreiding van evenementen over de stad. *<Daarvoor worden locatieprofielen opgesteld, waarin per locatie wordt aangegeven wat de mogelijkheden en voorwaarden zijn*

om daar een evenement te houden.> Afhankelijk van ambtelijke memo. <Voor levende dieren is bij een evenement geen plaats.> afhankelijk van ambtelijke memo.

<Arnhem kent met de Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion twee beeldbepalende, internationale events waar we trots op zijn. Samen met de organisatie van Sonsbeek bekijken we hoe we deze internationaal gerenommeerde tentoonstelling nog meer kunnen versterken. Ook vinden we het belangrijk dat de Sonsbeektentoonstelling bekender wordt bij en toegankelijker voor een grotere groep Arnhemmers. Ook State of Fashion blijven we steunen.> afhankelijk van ambtelijk memo ivm mogelijke financiële consequenties

Laagdrempelige en succesvolle evenementen willen we graag behouden. We herijken de subsidieregeling waardoor succesvolle evenementen kunnen vernieuwen met behoud van financiële zekerheid. We zijn tegen vercommercialisering van evenementen wanneer we deze als gemeente subsidiëren. Als er al sprake is van winstoogmerk moet deze zeer beperkt zijn. In navolging op de succesvolle en inspirerende Dutch Design Week in Eindhoven willen we een Dutch Green Week organiseren. Een evenement waar onze eigen inwoners en nationale en internationale bezoekers kunnen zien wat er allemaal mogelijk is op het gebied van herbruikbare energie en klimaatadaptatie.

Arnhem heeft erfgoed om te koesteren. We willen de publieke beleefbaarheid van de stad en ons erfgoed zo groot mogelijk houden. We gaan door met het herdenken van de Tweede Wereldoorlog, waarbij er de komende jaren meer aandacht is voor de rol van het verzet. Bij herdenkingen blijft de link met actuele internationale ontwikkelingen van belang. Ook gaan we meer aandacht besteden aan sporen uit de Koude Oorlog. Door naast de Nederlandse ook de Europese vlag uit te hangen, laten we zien dat Arnhem een Europese stad is.

Economische zaken
Het oude economische denken heeft haar houdbaarheidsdatum bereikt. Het klimaat staat onder druk en grote groepen in onze samenleving leveren, ondanks een groeiende economie, in op koopkracht en welzijn. Dit moet en kan anders. We laten de oude kijk op economische groei los en staan voor een economie die zorgvuldig omgaat de aarde en mensen. Zo bouwen we samen aan een duurzame toekomst voor de volgende generaties.

Ondernemers die bijdragen aan een eerlijke en circulaire economie zijn belangrijke partners van de gemeente. Als gemeente stimuleren we deze ontwikkeling door circulair inkopen de norm te maken. Zo kunnen reststromen worden verminderd en wordt hergebruik gestimuleerd. Door creatieve en verrassende samenwerkingen mogelijk te maken, komen we tot vernieuwende oplossingen en producten. We willen de samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs versterken. Kenniscentra, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, innovatie en mode spelen hier een belangrijke rol in en kunnen nog beter zichtbaar worden.

Ondernemerschap is belangrijk voor onze stad. Arnhemse bedrijven zorgen voor werkgelegenheid en innovatie. We willen dat ondernemers niet nodeloos belemmerd worden. Wanneer ondernemers het idee hebben dat regels overbodig zijn, nodigen we ze uit dit te melden bij de gemeente. *<We staan open voor maatregelen als Bedrijven Investeringszones en baatbelasting om gebieden een impuls te kunnen geven.> afhankelijk van ambtelijke memo.* We hebben allemaal de verantwoordelijkheid om de klimaatverandering een halt toe te roepen. Als gemeente hebben wij daarin een regierol. Dat betekent dat we naast informeren, faciliteren en ondersteunen ook reguleren als dat nodig is om de klimaatdoelen te halen. De werklocaties in onze stad moeten groen, duurzaam en toekomstbestendig zijn. Met de groei van de stad, is het belangrijk dat er voldoende ruimte

is om ook te werken in onze stad. Optimaal ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt bij kwaliteitsslag van bedrijventerreinen, waarbij de werkgelegenheid een belangrijke rol speelt. Het is belangrijk dat deze locaties goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer, de fiets en te voet.

Voor de Arnhemse economie is regionale en Europese samenwerking belangrijk. Intensiever optrekken met Duitse nabijgelegen steden is daarbij logisch. We streven naar betere internationale treinverbindingen in het belang van goede samenwerking en kennisuitwisseling. De Groene Metropoolregio is belangrijk om regionaal samen te werken en af te stemmen en zeker ook voor een steviger positie richting de Rijksoverheid. Daarbij is het – zoals bij veel regionale samenwerkingen – een permanent aandachtspunt hoe de gemeenteraad grip kan houden op wat er besproken en besloten wordt.

Arnhem scoort goed op het gebied van recreatie en toerisme. We willen zoveel mogelijk mensen laten genieten van onze stad en het groen en de natuur die Arnhem zo bijzonder maakt, waarbij leefgebieden van dieren niet onder druk mogen komen te staan. Het zou goed zijn wanneer het lukt om toerisme beter over de stad te spreiden door bijvoorbeeld in de citymarketing meer aandacht te besteden aan Arnhem Zuid. We vinden het van belang dat citymarketing en de communicatie vanuit de gemeente beter bij elkaar aansluiten en veel meer één verhaal vertellen. In onze communicatie-uitingen, waaronder onze website, moet beter zichtbaar worden wat voor stad we zijn. Daarin past een passende en eigentijdse uitstraling.

Burgerparticipatie en wijken
Onder andere de lage opkomstcijfers tonen de noodzaak van het vergroten van de betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeentepolitiek. Goed contact met onze inwoners vinden we van het grootste belang. We gaan onze inwoners en andere belanghebbenden snel en vroegtijdig betrekken bij de dingen die we in de stad doen, waarbij vooraf duidelijk moet zijn waarop de inwoners invloed hebben. Hiervoor zetten we een mix van instrumenten in. Per wijk en per onderwerp kijken we wat het beste werkt. We zoeken naar manieren om jongeren beter te betrekken, bijvoorbeeld via een jongerenpanel. Van het bestaande digipanel gaan we vaker gebruik maken. Elk jaar, voordat we beginnen met het opstellen van de perspectiefnota doen we een uitvraag bij onze inwoners naar wat zij belangrijk vinden. Daarnaast zetten we nieuwe vormen van burgerparticipatie in zoals burgerberaden waarbij bijvoorbeeld via loting kan worden gezorgd voor een representatieve afspiegeling.

We willen meer vanuit de bedoelingen van inwoners gaan werken en minder vanuit de wijze waarop onze ambtelijke organisatie is georganiseerd. We kijken hoe wijkbewoners kunnen meebeslissen over besteding van het wijkbudget en faciliteren burgerinitiatieven zo goed mogelijk. *<Bewonersondersteuning zetten we voort en ook de komende jaren is hier 800.000 euro voor beschikbaar> afhankelijk van ambtelijke memo en onderhandelingen. <Voor ontmoeten en verbinden stellen we jaarlijks 100.000 euro extra beschikbaar> afhankelijk van onderhandelingen. <Voor succesvol jongerenwerk in de wijken komt structureel budget beschikbaar zodat zij financiële zekerheid hebben om hun belangrijke werk voort te zetten.> afhankelijk van navraag en onderhandelingen.*

Leefbaarheid en veiligheid

Om onbezorgd en vrij samen te leven, is een veilige omgeving van groot belang. Veiligheid is geen op zichzelf staand thema, maar komt in veel beleidsterreinen terug en is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. We gaan door met de samenwerking die dwars door de verschillende thema's en domeinen heen is ingezet. Daarbij zetten we in op een veilige buurt, school en thuissituatie en bieden we Arnhemmers die het moeilijk hebben perspectief. Kinderen en jongeren krijgen alle kans om zich volop te ontwikkelen en het beste uit zichzelf te halen, bijvoorbeeld door middel van de pedagogische wijk en de verlengde schooldag. *<Wanneer succesvolle initiatieven dreigen te moeten stoppen omdat de financiering van de Rijksoverheid wegvalt, willen we deze in Arnhem zoveel als mogelijk doorzetten.> afhankelijk van ambtelijke memo* Per wijk kijken we welke aanpak het meest effectief is, waarbij we overal aandacht hebben voor het tegengaan van huiselijk geweld en woonoverlast.

We zetten dus volop in op preventie maar realiseren ons dat handhaving ook nodig is om de leefbaarheid in wijken te waarborgen. Dat betekent dat we criminaliteit zoveel als mogelijk proberen te voorkomen en dat we misdaden zoals uitbuiting, mensenhandel en ondermijning tegelijkertijd hard aanpakken. *<in hoofdstuk EZ: We zien sekswerk als gewoon werk en willen de bedrijfstak verder decriminaliseren. Sekswerkers hebben recht op goede en veilige werkomstandigheden. Tegelijkertijd pakken we uitbuiting en mensenhandel keihard aan.>*
Boa's zijn dienstverlenend, maar stellen ook de norm die geldt in onze stad. *<Daarom gaan we zowel kwantitatief als kwalitatief in hen investeren. We kiezen voor gerichte scholing en breiden het aantal boa's verder uit door X boa's extra in dienst nemen.> afhankelijk van ambtelijke memo en onderhandelingen*

We pakken (seksuele) intimidatie op straat hard aan. Voorlichting van online criminaliteit, zoals grooming, sexting en fishing, blijft onderdeel van onze aanpak. Etnisch profileren is onacceptabel en we doen er alles aan om dit in Arnhem tegen te gaan. We zijn terughoudend met cameratoezicht. De huidige wietexperimenten zetten we door en indien zich vanuit het Rijk meer proeven aandienen of op een andere manier verdere verruiming mogelijk is, maken we daar gebruik van.

Personeel, organisatie en bestuur

Onze gemeentelijke organisatie is dienstbaar, klantgericht en beoordeelt vragen en aanvragen met een menselijke blik. We kijken kritisch naar ons taalgebruik en communiceren helder en eenduidig. Wie contact wil met de gemeente over een vraag of een klacht, hoeft niet zelf te zoeken maar wordt naar de juiste contactpersoon begeleid. Als gemeente hebben we een open houding, zijn we toegankelijk en informeren we pro-actief. Dat geldt voor de gehele organisatie en zeker ook voor het college. Zo staan we midden in de samenleving en sluit onze communicatie aan bij de huidige tijd. Als gemeente betalen we onze facturen op tijd en beantwoorden vragen en informatieverzoeken binnen de afgesproken termijnen. *<We vinden Loket Zuid belangrijk en willen dit weer zo snel mogelijk openen.> afhankelijk van memo organisatie*

Als overheid dienen we de publieke zaak. Hierbij willen we zo veel mogelijk grip hebben of (weer) krijgen op organisatieonderdelen die op afstand zijn gezet en publieke diensten die door derden worden uitgevoerd. Wanneer uit onderzoek

blijkt dat het beter is om deze taken weer in de gemeentelijke organisatie op te nemen, doen we dit. Met de grote opgaven waar we voor staan, ligt onze focus de komende jaren op de uitvoering en het boeken van resultaten. Daarvoor hebben we de ambtelijke organisatie keihard nodig. *<We investeren X bedrag in ons personeel zodat we de ambities die we hebben ook kunnen waarmaken.>* Tegelijkertijd willen het aantal externe inhuurkrachten fors verminderen; waarbij het inhuren van specifieke expertise of ervaring het uitgangspunt is en we voorkomen dat externe inhuur voor regulier werk wordt ingezet. Om toch snel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen of wisselende behoeftes van de stad, stellen we een interne flexibele schil in. Hiermee kunnen desgewenst ook snel op en af schalen, maar wel op een goedkopere manier waarbij de kennis in de organisatie geborgd wordt. Op deze krappe arbeidsmarkt vinden we het belangrijk om te blijven investeren in de ontwikkeling van onze werknemers. Zo blijven zij altijd over up-to-date kennis en vaardigheden beschikken en wij als gemeente een aantrekkelijke werkgever. Om de verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen gelijker te maken, willen we dat de gemeente ruime mogelijkheden voor ouderschaps- en zorgverlof biedt.

<Lokale journalistiek is cruciaal voor de controle van de lokale democratie. Daarom zetten we het lokale mediafonds van 65.000 euro per jaar door.> Afhankelijk van memo organisatie en onderhandelingen (en een logische plek voor zoeken in het akkoord)

<u>Digitalisering</u>

Digitalisering biedt ons vele kansen en mogelijkheden, bijvoorbeeld met betrekking tot efficiency en het gebruik van data. Toch kent het ook zijn beperkingen en risico's. Digitalisering is niet neutraal. Dat betekent dat we bij digitale ontwikkeling steeds bewust en kritisch afwegingen zullen maken. Daar zijn we zeer alert op. Digitalisering mag nooit leiden tot uitsluiting van bijvoorbeeld inwoners die niet in staat zijn hun zaken online te regelen. Voor hen moet er altijd een ambtenaar beschikbaar zijn om hen fysiek of telefonisch te helpen. Ook transparantie is essentieel. We maken zo veel mogelijk informatie en data openbaar en opgevraagde informatie moet zo min mogelijk worden geweigerd. We investeren in kennis over digitale veiligheid voor onze inwoners en de gemeentelijke organisatie. We zijn te alle tijden alert op discriminerende algoritmes, daarvoor is in Arnhem geen plaats. Datagebruik kost ook energie en is daarmee niet altijd even duurzaam. Hierin zoeken we voortdurend naar de balans.

<We kiezen in het kader van de privacy nadrukkelijk niet voor geautomatiseerde observatie, waarbij herleidbare individuen die de stad bezoeken worden gevolgd.> afhankelijk van ambtelijke memo Ook maken we geen gebruik van algoritmes die mensen volgen. Cr*owd control* om de orde te kunnen handhaven bij grote evenementen in de stad is mogelijk wanneer deze manier van monitoring anoniem en niet herleidbaar is.

<Onze eigen website blinkt helaas niet uit in gebruiksvriendelijkheid en wordt vernieuwd. Ook maken we op onze website inzichtelijk waar potentiële fysieke obstakels voor mensen met een anderswerkend lichaam zijn, zodat Arnhemmers die op pad gaan zich goed kunnen voorbereiden op hun route.> even bekijken in relatie tot passage over de website in het stuk over economie/ city marketing

Inclusie, diversiteit en discriminatie

Onze stad is van ons allemaal. Alle Arnhemmers moeten in al hun eigenheid zichzelf kunnen zijn. Ongeacht hun sekse, seksuele oriëntatie, genderidentiteit, huidskleur, (etnische) afkomst, religie, leeftijd en beperking. Arnhem is in vele opzichten een diverse stad en daar zijn we trots op. Met de verscheidenheid van talenten, achtergronden, ervaringen en zienswijzen kunnen we elke dag opnieuw ons voordeel doen. Juist die optelsom van eigenheid en veelzijdigheid maakt onze stad.

Helaas krijgen nog steeds Arnhemmers te maken met discriminatie en racisme. Dit gebeurt in verschillende domeinen van de samenleving, zoals de woningmarkt, arbeidsmarkt, sport, het onderwijs en uitgaansleven. Discriminatie wordt niet getolereerd. En omdat we leven in een systeem dat racisme levend houdt, moeten we anti-racistisch zijn. Als gemeente pakken we een regierol en doen we alles wat we kunnen om dit tegen te gaan. Om een completer beeld te krijgen van ons eigen slavernijverleden, doen we hier onderzoek naar en gaan we aan de slag met de uitkomsten hiervan.

De komende jaren besteden we meer aandacht aan het VN-Verdrag Handicap door bijvoorbeeld de openbare ruimte toegankelijker te maken. *De Regenboogagenda blijft hoog op de agenda staan. <Door middel van voorlichting helpen we het stigma en taboe op hiv verder te doorbreken. We breiden de toegang tot PREP uit.> afhankelijk van ambtelijke memo*

We vinden het belangrijk dat onze gemeentelijke organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse maatschappij. Zo zijn en blijven we herkenbaar en toegankelijk voor onze inwoners. Bovendien zijn we ervan overtuigd dat een diverse organisatie ons helpt om vraagstukken vanuit verschillende invalshoeken te benaderen. Om hiertoe te komen zetten we de ingezette lijn voort en stellen we quota in. We vinden het ook belangrijk dat partners waarmee we samenwerken en waar we subsidie aan verlenen een divers werknemersbestand hebben. Via onze inkoopvoorwaarden maken we hier concrete afspraken over.

Vluchtelingen en inburgering

Arnhem is een rechtvaardige, sociale, open en gastvrije stad. We vangen vluchtelingen van waar ook ter wereld ruimhartig op en zorgen voor voldoende en een kwalitatief goede vluchtelingenopvang. Ook mensen zonder documenten laten wij niet in de kou staan, wij willen de leefsituatie van deze kwetsbare groep mensen verbeteren. Iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan en een toekomstperspectief. *<We verbeteren de noodopvang en de opvang van ongedocumenteerden (inclusief '18 plussers') en bieden we hen een beter toekomstperspectief.> afhankelijk van ambtelijke memo*

Iedereen moet mee kunnen doen, zichzelf kunnen ontwikkelen en een bijdrage aan de samenleving kunnen leveren. Nieuwe Arnhemmers kunnen direct starten met het leren van de taal en het doen van (vrijwilligers)werk of een opleiding. Dit is in het belang van de nieuwkomers zelf maar ook van de stad. Door de druk op de arbeidsmarkt kan Arnhem het talent, de kennis en de ervaring van deze nieuwe Arnhemmers heel goed gebruiken. Om vluchtelingen (met en zonder papieren), statushouders en oude nieuwkomers perspectief te bieden, stellen we een actieplan op. *<We bieden taalcursussen en andere benodigde ondersteuning*

aan voor groepen die sinds hun vestiging nog onvoldoende taalbeheersing hebben ontwikkeld.> afhankelijk van ambtelijke memo

Arnhem-Oost

Het bieden van eerlijke kansen, het tegengaan van de tweedeling in onze stad en het doorbreken van generatiearmoede zijn voor ons belangrijke ambities. Daarbij vinden wij het noodzakelijk om fors in te zetten op het versterken van onze kwetsbare wijken. We willen de leefbaarheid verbeteren en meer perspectief bieden aan de inwoners van deze wijken, met een bijzondere focus op kinderen en jongeren.

De afgelopen jaren is een start gemaakt met de Arnhem-Oost aanpak. Dit is hard nodig, want veel wijken in Arnhem-Oost verdienen veel meer aandacht dan ze eerder kregen. We gaan hier vol voor en committeren langjarig aan deze Arnhem-Oost aanpak, die alleen kan slagen met structurele aandacht en inzet. De Arnhem-Oost aanpak kan alleen slagen met een langjarig commitment van de overheid. Het is van groot belang dat dit wordt onderkend en uitgedragen door gemeente, provincie en het Rijk. Ook is het belangrijk dat er een sterke uitvoeringsorganisatie komt die tussen de gemeente en de wijken in kan staan. Intensieve samenwerking met bewoners en alle betrokken organisaties is hiervoor essentieel.

Na de start is het de komende jaren nodig dat concrete plannen worden gemaakt en worden uitgevoerd. Daarbij is ruimte voor experiment, sociale innovatie en doorbraakmethoden. We werken de aanpak uit in een concrete uitvoeringsagenda’s met plannen op de verschillende deelgebieden die integraal worden uitgewerkt. De lessen die we trekken uit de aanpak in Arnhem-Oost gaan we, waar mogelijk, toepassen in de rest van de stad.

Afval
We willen waar mogelijk afval gebruiken als grondstof. Op dit moment produceert een gemiddeld Arnhems huishoudens X kilo restafval per jaar. Dat is fors boven de landelijke (VANG-)doelstelling van 30 kilo in 2025 waar ook Arnhem aan gebonden is. We vinden het belangrijk om deze doelstelling te halen én minder restafval past bij onze eigen duurzame ambities.

Het terugbrengen van de hoeveelheid restafval doen we samen met de stad. We organiseren in 2022 en 2023 burgerberaden zodat inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen kunnen meedenken over maatregelen die echt werken. We zetten vol in op preventie, gedragsveranderingen en maken Arnhemmers nog bewuster van hun consumptie en de hoeveelheid afval die dit met zich meebrengt. We maken bedrijven verantwoordelijk voor het schoonhouden van hun omgeving en gaan met hen in gesprek over hun aandeel in de afvalproductie, zoals hun keuze voor verpakkingsmateriaal.

Ondertussen monitoren we scherp de resultaten van de maatregelen. Eind 2023 stuurt het college hierover een evaluatie naar de raad. Mocht blijken dat de geboekte voortgang onvoldoende is om ons doel voor 2025 te halen, dan zijn maatregelen noodzakelijk. Hierbij is alles bespreekbaar en liggen alle mogelijke instrumenten en prikkels op tafel, waaronder diftar (gedifferentieerde tarieven) en nascheiding. De gemeenteraad moet hier, naar aanleiding van een voorstel van het college, voor de zomer van 2024 een besluit over kunnen nemen. Zo kunnen we indien nodig vanaf 2025 die maatregelen invoeren die nodig zijn om onze doelstelling daarna wél te halen.

De afvalstoffenheffing wordt kostendekkend, zodat er geen geld vanuit de algemene middelen meer voor hoeft te worden ingezet. *<Bij bespreken tarieven mogelijke uitruil met OZB bezien.> <Inwoners krijgen de mogelijkheid om twee keer per jaar gratis grofvuil te laten ophalen.> afhankelijk van memo organisatie.*

Dierenwelzijn
Natuur krijgt in Arnhem alle ruimte, omdat de natuur op zichzelf waardevol voor mens en dier is. We gaan de leefomgeving van planten en dieren verbeteren en vergroten, zo versterken we bijvoorbeeld de ecologische hoofdstructuur. We hebben speciale aandacht voor de kwantiteit en de diversiteit van in het wild levende dieren.

We erkennen de intrinsieke waarde van dieren. Dieren die in het wild leven, laten we zo veel mogelijk met rust. In dat kader wordt het sportvisverbod dat nu al geldt, uitgebreid. We verlengen de vergunningen niet meer als ze aflopen. We gaan met de betrokken verenigingen in gesprek over de gevolgen.

We zijn tegen jagen voor je plezier in Arnhem en verbieden dit op onze eigen gemeentegrond. In gebieden die niet in ons bezit zijn, proberen we dit te voorkomen in overleg met de provincie Gelderland en landeigenaren. Wanneer een dier ernstige overlast vertoont, overwegen we altijd eerst een zo diervriendelijk en natuurlijk mogelijke aanpak. Het doden van overlastgevende dieren is wat ons betreft de allerlaatste optie en er moet alles aan gedaan worden om dit te voorkomen.

Dieren hebben recht op natuurlijk gedrag. We doen alles wat binnen onze mogelijkheden ligt om de inzet van dieren bij evenementen te beperken.

De dierenopvang en de dierenambulance verrichten waardevol werk. We vinden het zeer belangrijk dat er een goede huisdierenopvang in de nabije omgeving van Arnhem is. Als gemeente zijn we dan ook bereid om hieraan bij te dragen. Minima die in het bezit zijn van een Gelrepas behouden hun 50 procent korting op de dierenartsrekening. Hondenbezitters moeten in elke wijk terecht kunnen op een veilige hondenloslaatplek.

We kunnen dierenwelzijn ook versterken via andere beleidsterreinen. We zijn ons er bijvoorbeeld van bewust dat huiselijk geweld een indicatie kan zijn voor dierenmishandeling en vice versa. Daarom zijn we in contacten met onze inwoners extra alert op beide vormen van mishandeling.> *Afhankelijk van ambtelijke memo.*

Bij lunches of diners die de gemeente organiseert is vegetarisch eten het uitgangspunt. We blijven werken volgens het concept 'Carnivoor? Geef het door!', waarmee de sociale norm wordt omgedraaid. Menu's zijn standaard plantaardig; mensen die vlees of vis willen eten, moeten dat doorgeven. Dit geldt ook voor ontvangsten die partners voor de gemeente organiseren. Bovendien gaan we in gesprek met partijen die aan de gemeente gelieerd zijn en bespreken of zij dit concept ook kunnen doorvoeren.

Milieu
Het is van het grootste belang voor mens en dier dat de lucht, water, bodem kwalitatief goed zijn zonder lichtvervuiling en geluidsoverlast. Hiervoor stellen we een Arnhems milieuplan op dat deel uit kan maken van de omgevingsvisie en omgevingsplannen. We willen voldoen aan de Kaderrichtlijn Water en streven we ernaar de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) te halen. Tevens monitoren we de voortgang van het bereiken van de milieudoelstellingen. Om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan verstevigen we het milieutoezicht (vergunningen, toezicht en handhaving). De Omgevingsdienst krijgt hier extra budget voor > Afhankelijk van memo organisatie.

Als Arnhem zijn we voorstander van een landelijk vuurwerkverbod. We zullen ons hiervoor bij het Rijk hard maken. Tot het zover is, voeren we een lokaal vuurwerkverbod in. Als alternatief voor dit verbod op consumentenvuurwerk, organiseren we een lichtshow of een vuurwerkshow op Oudejaarsavond.

We hebben grote zorgen over de overlast die houtstook veroorzaakt. Houtrook is immers ongezond en bij slechte luchtkwaliteit of weersomstandigheden, blijft deze rook langer hangen. Hiervan hebben met name Arnhemmers met longaandoeningen last. Daarom gaan we het stookalert van het RIVM breed onder de aandacht brengen. We nemen de overlast door houtrook op in het omgevingsplan en gaan handhaven in geval van overlast wanneer het stookalarm van kracht is. <gaat mee in budget ODRA>

Duurzaamheid en energietransitie - volgt
De klimaatcrisis vraagt van Arnhem een crisisaanpak. Zeker nu, met de oorlog in Oekraïne en de stijgende energiekosten wordt het alleen maar duidelijker dat we echt niet meer kunnen wachten en snel van fossiele brandstoffen af moeten. We

houden vast aan de ambities van het programma *New energy made in Arnhem 2020-2030* en grijpen alle kansen aan om de doelstellingen sneller te realiseren. Het uiteindelijke doel is dat Arnhem in 2050 klimaatneutraal en duurzaam is. De maatregelen die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken, werken we via burgerberaden uit in samenspraak met de stad.

Onze maatregelen zijn een mix van ondersteunen en grenzen stellen. Bij de uitvoering van de plannen borgen we te alle tijden dat kwetsbare mensen worden ondersteund. Dit is nu extra hard nodig omdat veel inwoners in de knel komen door de stijgende energiekosten. Bij veel maatregelen gaan de kosten voor de baten uit. Wanneer dit voor individuen lastig op te brengen is, helpen we als overheid. *Om deze transitie mee mogelijk te maken en voldoende geld voor cofinanciering te hebben, <wordt het klimaatfonds aangevuld met X bedrag.> afhankelijk van de onderhandelingen.*

We gaan fors inzetten op energiebesparing en isolatie en stellen hiervoor een Arnhems isolatieprogramma op. Ook hierbij richten we ons op Arnhemmers die de ondersteuning het hardst nodig hebben. Hulp via energiecoaches wordt gecontinueerd. Ook gaan we de communicatieaanpak *Arnhem Aan* verder versterken.

We helpen Arnhemmers met verduurzamen door warmtenetten aan te leggen waarbij we de zeggenschap zo veel mogelijk in publieke handen nemen. Dit warmtenet moet betaalbaarheid, duurzaamheid en leveringszekerheid garanderen. Ook kijken we naar nieuwe mogelijkheden voor financieringsconstructies, waaronder duurzaamheidsleningen, baatbelastingen en gebouwgebonden financiering. We onderzoeken welke nieuwe locaties we geschikt kunnen maken voor het opwekken van wind- en zonne-energie en naar manieren om energie op te slaan. De ontwikkeling van groene waterstof blijven we ondersteunen. In Arnhem werken we niet mee aan nieuwe initiatieven voor biomassa en kernenergie.

Met behulp van het bouwbesluit gaan we duurzamere eisen aan nieuwbouwhuizen stellen. *<We vinden het van belang dat de bestaande woningvoorraad sneller wordt verduurzaamd en maken hier met corporaties afspraken over.> afhankelijk van memo over labels.* We willen dat particuliere verhuurders hun bezit verduurzamen en stellen hiervoor via de Omgevingswet of de verhuurdersvergunning normen. Van bedrijven verwachten wij dat zij ook meewerken aan de verduurzaming van onze stad, daarbij zal de gemeente infomeren, faciliteren, ondersteunen en reguleren. Voor nieuwe grote energieslurpende bedrijven is geen plek in Arnhem, tenzij ze zelf hun eigen energie opwekken.

Alle voorstellen die vanuit het college naar de gemeenteraad worden gestuurd, worden voortaan voorzien van een duurzaamheidsparagraaf met klimaattoets. Hierin wordt opgenomen in hoeverre een voorstel voldoet aan het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Global Goals) van de Verenigde Naties. *<Om de uitvoeringskracht van de gemeente Arnhem op het gebied van duurzaamheid voldoende slagkracht te geven, stellen we X bedrag beschikbaar voor extra ambtelijke capaciteit.> Afhankelijk van memo organisatie en onderhandelingen.*

In navolging op de succesvolle en inspirerende Dutch Design Week in Eindhoven willen we een Dutch Green Week organiseren. Een evenement waar onze eigen inwoners en nationale en internationale bezoekers kunnen zien wat er allemaal mogelijk is op het gebied van herbruikbare energie en klimaatadaptatie. (TOEVOEGEN, KOMT UIT CULTUURBESPREKING)

Kansengelijkheid en bestaanszekerheid

Arnhem is een eerlijke en sociale stad. Alle Arnhemmers moeten mee kunnen doen in de samenleving. Het hebben van werk of op een andere manier kunnen bijdragen aan de samenleving, is daarvoor belangrijk.
Iedereen in Arnhem heeft recht op een goed leven dat bij hem, haar of hen past. Mogelijkheden om jezelf te kunnen ontwikkelen en het recht op bestaanszekerheid is daarvoor essentieel. Daarbij moet het niet uitmaken in welke wijk je leeft.

De gemeente stimuleert Arnhemmers om aan het werk te gaan en ondersteunt hen bij het vinden van een betaalde baan. Als dit niet lukt, of als dat niet voldoende inkomen oplevert, biedt de gemeente hulp. We zijn solidair met elkaar en bieden ondersteuning als dat nodig is. Het is belangrijk dat iedere Arnhemmer kan rondkomen.

We geven op een sociale manier uitvoering aan de Participatiewet door – binnen de wettelijke mogelijkheden – onder andere te werken vanuit vertrouwen, geen tegenprestatie te vragen voor een uitkering en door middel van maatwerk de kostendelersnorm zo sociaal mogelijk uit te voeren. De bijstand voeren we regelarm uit. Dit betekent dat wie wat wil bijverdienen in de bijstand, daarvoor niet (financieel) wordt benadeeld. Hiervoor blijven we de wettelijke inkomstenvrijlatingen toepassen, waardoor parttime werken in een uitkeringssituatie lonend is. Om dit nog aantrekkelijker te maken, voeren we een bijverdienpremie in. *<afhankelijk van onderhandelingen>*. In het verlengde daarvan willen we experimenteren met een standaard besteedbaar inkomen of basisinkomen. Zodra de Rijksoverheid dit mogelijk maakt binnen sociale randvoorwaarden, willen we een pilot gaan draaien. *<Mogelijk stukje over wintertoeslag als een nieuwe vorm van bijzondere bijstand> afhankelijk van memo organisatie en discussie over wel/ geen generieke regelingen.*

We geven maximaal uitvoering aan onze verplichting om Arnhemmers zo goed mogelijk te begeleiden naar werk, bijvoorbeeld via opleidingen of beschut werk (*ambtelijke uitvraag:* hoeveel geld is nodig voor afspraken mbt beschut werk). Initiatieven vanuit de stad die bijdragen aan het aan het werk helpen van mensen, stimuleren we.

Mensen die werken voor of namens de gemeente Arnhem, willen we meer zekerheid bieden. Werknemers die we nu nog inhuren, willen we zo veel mogelijk in (vaste) dienst nemen. Werknemers die via derde partijen (zoals arbeidsontwikkelbedrijven) bij ons werken, willen we via hun eigen werkgever meer zekerheid geven. Daarnaast willen we als gemeente een voorbeeldrol vervullen als het gaat om het aannemen van mensen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben.

We maken ons zorgen over de krapte op de arbeidsmarkt, onder andere over het gebrek aan werknemers in techniek, onderwijs en zorg. Daarom trekken we intensiever op met het onderwijs en het bedrijfsleven zodat vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten en mensen indien nodig kunnen worden bijgeschoold voor het werk dat beschikbaar is. Arnhem is een studentenstad en we zorgen ervoor dat het voor studenten aantrekkelijk is om tijdens en na hun studie in de stad te wonen en werken.

Armoede en schulddienstverlening

We willen bestaanszekerheid bieden, bij voorkeur door mensen aan het werk te helpen. Als dit niet lukt is er een vangnet. Helaas wordt armoede nog dikwijls van generatie op generatie doorgegeven. En in welke wijk je woont is daarbij te vaak nog een bepalende factor. We willen dit doorbreken en focussen daarbij vooral op kinderen en jongeren. We investeren de komende jaren fors in de Arnhem-Oostaanpak (*afhankelijk van afspraak*). Hierbij zetten we in op (schulden)preventie, individuele ontwikkeling en het doorbreken van armoede.

We zorgen voor goede inkomensondersteuning. We willen dat bij het toekennen van de armoederegelingen gerekend wordt met het besteedbaar inkomen in plaats van met de bijstandsnorm. *(kan de motie uitgevoerd worden?)* Een armoedeval – bijvoorbeeld als mensen gaan werken of meer gaan werken – willen we zoveel als mogelijk voorkomen.

Armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering zijn belangrijke taken van de gemeente. We doen dit op een zo eerlijke en sociaal mogelijke manier. Dit maakt de armoedebestrijding niet alleen menselijk maar ook effectief. Om de armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering goed uit te kunnen voeren, is het belangrijk om er weer meer grip op te krijgen. Daarom maken we een plan van aanpak om deze taken beter te organiseren, bijvoorbeeld door deze weer binnen onze eigen publieke dienst.

<Mogelijk stukje over aanpassen Gelrepas, bijvoorbeeld voor gratis of goedkoop OV> afhankelijk van memo organisatie – komt terug bij financiën (ook irt doelgroepenvervoer)

Jeugd en onderwijs

Onderwijs is een belangrijke pijler bij het tegengaan van kansenongelijkheid. Kinderen en jongeren moeten in alle wijken in Arnhem kunnen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving waar school een wezenlijk onderdeel van is. Binnen de Arnhem-Oost aanpak is dit één van de cruciale pijlers. Om te voorkomen dat kinderen zonder eten of met ongezond eten op school komen, gaan we gezonde schoolmaaltijden aanbieden op scholen waar dat het hardst nodig is (*afhankelijk van afspraak*).

We willen dat leerlingen optimaal en in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen. Daarom maken we in de huisvesting brede brugklassen en het doorstromen tussen verschillende onderwijsvormen mogelijk. Met het onderwijs werken wij een plan uit voor verlengde ontwikkeldagen aanvullend op het onderwijsprogramma. Ook voor hoog- en andersbegaafden moet er voldoende onderwijsaanbod in of in de buurt van Arnhem zijn.

Het is belangrijk dat er voldoende, kwalitatief goede en voor iedereen toegankelijke schoolgebouwen zijn, die optimaal bereikbaar zijn met de fiets en het openbaar vervoer. Daarom komt er één integraal huisvestingsplan (IHP) voor de volledige onderwijshuisvesting en investeren we hier de komende jaren fors in (*afhankelijk van afspraak*). Met een integraal IHP kunnen we beter aansluiten op de maatschappelijke opgave in de stad en de verschillende opgaven per wijk.

De school en het schoolgebouw worden nog meer een centraal punt in de wijk, waarin niet alleen ontmoeting tussen kinderen en jongeren maar ook tussen buurtgenoten onderling plaatsvindt. Ook na schooltijd gaan we de schoolgebouwen beter benutten, waardoor ze een bredere rol en taak krijgen binnen de gemeenschap.

Bij de verdere verduurzaming van Arnhem worden ook schoolgebouwen meegenomen. We gaan de schoolgebouwen vergroenen en energiezuinig maken, met een gezond binnenklimaat en groene schoolpleinen die uitnodigen tot spelen en bewegen. Daar waar scholen (vaker) buiten les te willen geven, moedigen we dat aan en faciliteren we dat waar mogelijk.

Jeugdzorg

Jongeren die met problemen worstelen, moeten zo vroeg mogelijk worden geholpen om zwaardere problematiek te voorkomen. Dit gebeurt zo veel als mogelijk thuis, op school en in de buurt. We zetten in op preventie door de gezinshulp op maat verder uit te breiden. In de hele stad moet jongerenwerk beschikbaar zijn voor iedere jongere die daar behoefte aan heeft. We gaan door met suïcidepreventie. Ook willen we in gesprek gaan met jongeren om te komen tot een aanpak om eenzaamheid onder jongeren tegen te gaan.

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Kinderen en jongeren met acute en complexe problemen moeten snel hulp kunnen krijgen. Wachtlijsten zijn onwenselijk en we zetten in op snelle ondersteuning van kinderen die toch op een wachtlijst terecht zijn gekomen. We maken afspraken met jeugdzorginstellingen om de kinderen met de meest acute problemen als eerste te helpen. Als gemeente houden we streng toezicht op wat er met kinderen en jongeren binnen de jeugdzorg gebeurt en pakken we een stevige regierol. Jeugdzorg met verblijf is een ingrijpende en vaak onwenselijke maatregel. Als er geen alternatieven zijn die werken, blijven we jongeren volgen om te bezien of dit de beste plek is of dat er alternatieven mogelijk zijn. Wij verwachten van jeugdzorginstellingen dat zij deze lijn volgen, ook met op- en afschalen van hulp.

Zorg, welzijn en sport

Elke wijk moet voldoende zorg- en welzijnsvoorzieningen hebben waar Arnhemmers laagdrempelig naar toe kunnen. Ouderen moeten oud kunnen worden in hun eigen buurt, omdat dit bijdraagt aan gezondheid en geluk. Het is daarom belangrijk dat er voldoende woningen voor ouderen beschikbaar zijn. Een verhuiscoach kan bij het vinden van een passende woning helpen. We willen ervoor zorgen dat ook ouderen die minder mobiel zijn, hun huizen weer uitkomen. We streven naar fysieke en mentale fitheid van onze inwoners en blijven inzetten op Arnhem als dementie-vriendelijke stad.

We proberen de negatieve gevolgen van marktwerking op de zorg en jeugdzorg tegen te gaan. Dat pleit voor heldere afspraken met zorgaanbieders, waarbij we bureaucratie zoveel mogelijk willen voorkomen. Criminele uitwassen willen we zo veel mogelijk voorkomen en aanpakken.

Arnhem moet een stad zijn die jong en oud uitdaagt tot sporten en bewegen. Sporten is immers niet alleen leuk en inspirerend maar ook mentaal en fysiek gezond en verbindend. Daarom investeren we in een groene en toegankelijke openbare ruimte die aantrekkelijk is om te sporten en bewegen, waaronder ook Urban Sports in de buurt. Sportaccommodaties zien we als belangrijke ontmoetingspunten in de wijk *<passage naar wijken over gebruik van vastgoed in de wijk; geldt ook voor schoolgebouwen>*. Samen met partners zoals onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven verbreden we het Arnhemse preventieakkoord. Daarin maken we afspraken over sport en bewegen, voeding, vitaliteit van ouderen en een gezonde leefstijl. Ook maken we afspraken met sportaanbieders over het verbeteren van inclusie en het tegengaan van discriminatie en racisme.

<Mogelijk stukje over kunstgras> afhankelijk van memo organisatie

Cultuur, evenementen en erfgoed
Cultuur verbindt Arnhemmers en maakt de stad mooier en aantrekkelijker. We zien graag een bruisend en divers aanbod zodat iedereen van kunst en cultuur kan genieten en kan meedoen, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen. Met ons cultuurbeleid zetten we in op zowel het topsegment, beginnende makers en breedtekunst en -cultuur en we stimuleren onze culturele topgezelschappen en de samenleving actief om verbinding te zoeken met (beginnende) Arnhemse makers en kleinere organisaties en gezelschappen. We willen hierbij gebruik maken van het platform gericht op culturele samenwerking binnen de regio Arnhem Nijmegen (nu Schakel25). We willen meer geld vrij maken voor programmering. Daarbij vinden we het belangrijk dat er voldoende aanbod is op het gebied van literatuur en *spoken word*. En in tijden van polarisatie zien wij het als noodzakelijk om een stevige debatfunctie in onze stad te hebben. In de openbare ruimte komt meer ruimte voor kunst, bijvoorbeeld *street art*.

Kunst en cultuurinstellingen zijn grote werkgevers in de stad, die we zo goed mogelijk willen faciliteren. De creativiteit en de aanwezigheid van ArtEz is van grote waarde voor onze stad. Met cultuur kunnen we het creatieve en innovatieve karakter van de stad aan elkaar koppelen en versterken. Daarnaast zoeken we de verbinding met welzijn en het onderwijs.

Zowel voor de topgezelschappen als voor de breedtekunst zorgen we voor adequate huisvesting. Ook voor de creatieve sector, waaronder makers, moeten voldoende betaalbare vierkante meters beschikbaar zijn. Maatschappelijke gebouwen moeten betaalbaar verhuurd kunnen worden voor cultuureducatie en participatie voor zover dit de hoofdfunctie van het gebouw niet hindert. Als gemeentelijk vastgoed vrijkomt gaan we daarom eerst kijken of dit kan worden ingezet voor maatschappelijke functies, waaronder de creatieve sector. Waar nodig en met een passende businesscase kunnen voor dit doeleinde strategische aankopen worden gedaan.

Arnhem kent met de Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion twee beeldbepalende, internationale events waar we trots op zijn. Samen met de organisatie van Sonsbeek bekijken we hoe we deze internationaal gerenommeerde tentoonstelling nog meer kunnen versterken. Ook vinden we het belangrijk dat de Sonsbeektentoonstelling bekender wordt bij een grotere groep Arnhemmers. Ook State of Fashion blijven we steunen.

De renovatie van het Stadstheater wordt doorgezet, inclusief kleine zaal. Toneelgroep Oostpool en Introdans zijn aan zet om nieuwe huisvesting voor hun producties te realiseren. We steunen hen in dit project en vinden het logisch als dat in de nabijheid van het Stadstheater zou zijn.

Momenteel is het culturele aanbod niet eerlijk verdeeld over de stad. We vinden dat er te weinig culturele voorzieningen zijn in Arnhem Zuid. Daarom komt er een cultuurcentrum in Zuid ruimte voor cultuureducatie, cultuurparticipatie en presentatie. Met cultuurpartners zoals Rozet en andere betrokkenen wordt een plan gemaakt voor een nieuw cultuurcentrum in Zuid. Kronenburg lijkt de meest geschikte locatie hiervoor. Kronenburg ligt op een goed bereikbare locatie en hier komen steeds meer mensen wonen. We vinden het belangrijk dat het cultuuraanbod dan ook meegroeit. Bij de realisatie van Cultuurcentrum Zuid kijken we nadrukkelijk naar de behoeften van inwoners, voor nu en in de toekomst. De vestiging van de Jacobiberg maken we mogelijk in Arnhem Zuid.

Cultuureducatie moet voor elk kind beschikbaar zijn. Muziek in de klas wordt doorgezet en elk schoolkind in Arnhem moet gratis naar cultuurvoorstellingen kunnen. Bovendien kan

cultuureducatie of cultuurdeelname een belangrijk onderdeel zijn van de verlengde schooldag. De Gelrepas blijft beschikbaar om cultuurparticipatie te bevorderen.

We vinden het van belang dat evenementen in Arnhem zo divers, inclusief, laagdrempelig en duurzaam mogelijk zijn en niet ten koste van onze mooie, kwetsbare natuur. Momenteel worden sommige plekken zwaar belast en daarom willen we die plekken beter beschermen en een betere spreiding van evenementen over de stad. Daarvoor worden locatieprofielen opgesteld, waarin per locatie wordt aangegeven wat de mogelijkheden en voorwaarden zijn om daar een evenement te houden.

Laagdrempelige en succesvolle evenementen willen we graag behouden. We herijken de subsidieregeling waardoor deze evenementen kunnen blijven bestaan. We zijn tegen vercommercialisering van evenementen wanneer we deze als gemeente subsidiëren. Als er al sprake is van winstoogmerk moet deze zeer beperkt zijn.

Arnhem heeft erfgoed om te koesteren. We willen het erfgoed in de stad zo toegankelijk mogelijk maken. We gaan door met het herdenken van de Tweede Wereldoorlog, waarbij er de komende jaren meer aandacht is voor minderheden en voor de rol van het verzet. En ook aandacht voor andere plekken zoals Market Garden. Bij herdenkingen blijft de link met actuele internationale ontwikkelingen van belang. Ook gaan we meer aandacht besteden aan sporen uit de Koude Oorlog. Door naast de Nederlandse ook de Europese vlag uit te hangen, laten we zien dat Arnhem een Europese stad is.

Economische zaken

Het oude economische denken heeft haar houdbaarheidsdatum bereikt. Het klimaat staat onder druk en grote groepen in onze samenleving leveren, ondanks een groeiende economie, in op koopkracht en welzijn. Dit moet en kan anders. We laten de oude kijk op economische groei los en staan voor een economie die zorgvuldig omgaat de aarde en mensen. Zo bouwen we samen aan een duurzame toekomst voor de volgende generaties.

Ondernemerschap, met name het midden- en klein bedrijf, is belangrijk voor onze stad. Arnhemse bedrijven zorgen voor werkgelegenheid en innovatie. We vinden het belangrijk om een goed ondernemersklimaat te bieden. Zo willen we dat ondernemers niet nodeloos worden belemmerd. Wanneer ondernemers het idee hebben dat regels overbodig zijn, nodigen we ze uit dit te melden bij de gemeente.

Bij ondernemen in de stad hoort ook dat bedrijven bijdragen aan het halen van de klimaatdoelstellingen. Als gemeente hebben wij daarin een regierol. Dat betekent dat we naast informeren, faciliteren en ondersteunen ook reguleren als dat nodig is om de klimaatdoelen te halen.

De werklocaties in onze stad moeten groen, duurzaam en toekomstbestendig zijn. Met de groei van de stad, is het belangrijk dat er voldoende ruimte is om te werken in onze stad. Optimaal ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt bij kwaliteitsslag van bedrijventerreinen, waarbij de werkgelegenheid een belangrijke rol speelt. Het is belangrijk dat deze locaties goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer, de fiets en te voet.
We staan open voor maatregelen als Bedrijven Investeringszones en baatbelasting om gebieden een impuls te kunnen geven.

Ondernemers die bijdragen aan een eerlijke en circulaire economie zijn belangrijke partners van de gemeente. Als gemeente stimuleren we deze ontwikkeling door circulair en lokaal

inkopen de norm te maken. Zo kunnen reststromen worden verminderd en wordt hergebruik gestimuleerd. Door creatieve en verrassende samenwerkingen mogelijk te maken, komen we tot vernieuwende oplossingen en producten. We willen de samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs versterken. Kenniscentra, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, innovatie en mode spelen hier een belangrijke rol in en kunnen nog beter zichtbaar worden.

Voor de Arnhemse economie is regionale en Europese samenwerking belangrijk. Intensiever optrekken met Duitse nabijgelegen steden is daarbij logisch. We streven naar betere internationale treinverbindingen in het belang van goede samenwerking en kennisuitwisseling. De Groene Metropoolregio is belangrijk om regionaal samen te werken en af te stemmen en zeker ook voor een steviger positie richting de Rijksoverheid en de Europese Unie. Daarbij is het – zoals bij veel regionale samenwerkingen – een permanent aandachtspunt hoe de gemeenteraad grip kan houden op wat er besproken en besloten wordt.

Arnhem scoort goed op het gebied van recreatie en toerisme. We willen mensen zoveel mogelijk laten genieten van onze stad en het groen en de natuur die Arnhem zo bijzonder maakt, waarbij leefgebieden van dieren niet onder druk mogen komen te staan. Het zou goed zijn wanneer het lukt om toerisme beter over de stad te spreiden door meer aandacht te besteden aan bijzondere plekken in Arnhem Zuid. We vinden het van belang dat citymarketing en de communicatie vanuit de gemeente beter bij elkaar aansluiten en veel meer één verhaal vertellen. In onze communicatie-uitingen, waaronder onze website, moet beter zichtbaar worden wat voor stad we zijn. Daarin past een passende en eigentijdse uitstraling.

De openbare ruimte is van iedereen. We waken voor verdere commercialisering van de openbare ruimte omdat het belangrijk vinden dat er voldoende ruimte blijft voor Arnhemmers en bezoekers. Hierbij is plaats voor levendigheid en ondernemerschap, waarbij leefbaarheid en openbaarheid van de publieke ruimte de uitgangspunten zijn.

Burgerparticipatie en wijken

Onder andere de lage opkomstcijfers bij de verkiezingen tonen de noodzaak van het vergroten van de betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeentepolitiek. Goed contact met onze inwoners vinden we van het grootste belang. We gaan onze inwoners en andere belanghebbenden snel en vroegtijdig betrekken bij de dingen die we in de stad doen, waarbij vooraf duidelijk moet zijn waarop de inwoners invloed hebben. Daarnaast laten we meer als gemeente zien wat we doen in de wijk (zin kan ook bij communicatie). Hiervoor zetten we een mix van instrumenten in. Per wijk en per onderwerp kijken we wat het beste werkt. We zoeken naar manieren om jongeren beter te betrekken, bijvoorbeeld via een jongerenpanel. Van bestaande digipanels gaan we vaker gebruik maken. Elk jaar, voordat we beginnen met het opstellen van de perspectiefnota, doen we een uitvraag bij onze inwoners en organisaties naar wat zij belangrijk vinden. Daarnaast zetten we nieuwe vormen van burgerparticipatie in zoals burgerberaden waarbij bijvoorbeeld via loting kan worden gezorgd voor een representatieve afspiegeling.

We willen meer vanuit het perspectief van inwoners gaan werken en minder vanuit de wijze waarop onze ambtelijke organisatie is georganiseerd. We kijken hoe meer wijkbewoners kunnen meebeslissen over de besteding van het bewonersbudget en faciliteren burgerinitiatieven zo goed mogelijk. Bewonersondersteuning zetten we voort en ook de komende jaren is hier 800.000 euro voor beschikbaar. Voor ontmoeten en verbinden stellen

we jaarlijks 100.000 euro extra beschikbaar. *Voor succesvol jongerenwerk in de wijken komt structureel budget van 500.000 euro beschikbaar zodat zij financiële zekerheid hebben om hun belangrijke werk voort te zetten.> afhankelijk van navraag en onderhandelingen.*

Wonen en stedelijke ontwikkeling
Wonen is een grondrecht. Iedereen heeft recht op een goede en betaalbare woning. Helaas is dat op dit moment niet het geval. Huurprijzen zijn onbetaalbaar, een huis kopen is voor starters en mensen met een gemiddeld inkomen bijna onmogelijk. De wooncrisis vraagt om een radicale omslag. We zien wonen niet langer als een markt waar het recht van de sterkste geldt en keren terug naar het ideaal van goede volkshuisvesting. Dat betekent dat we als gemeente een veel stevigere regierol gaan nemen en sterker sturen op het gewenste resultaat: goede, betaalbare en duurzame woningen voor alle Arnhemmers.

Allereerst is het van belang dat er voldoende en goede woningen worden gerealiseerd. Een huis kopen is voor starters bijna onmogelijk. In lijn met de afspraken in het Stadsakkoord en de Woondeal realiseren we de komende twintig jaar 16.000 woningen. Om dat te halen maken we plannen voor meer. Minimaal de helft van de woningen bouwen we in een betaalbare categorie en 30 procent van de woningen valt in de categorie sociale corporatiehuurwoningen. Daarbovenop willen we dat er meer studentenwoningen worden gerealiseerd in Arnhem. Het liefst maken we hierover concrete afspraken met een corporatie die daarin gespecialiseerd is. Met de partners betrokken bij het Stadsakkoord maken we afspraken over de realisatie van betaalbare woningen waaronder sociale koopwoningen.

Bouwen doen we bij voorkeur binnen de bestaande stad (inbreiding). We bouwen zeker niet in natuurgebieden en parken. Datzelfde geldt voor ander bestemd groen. Een uitzondering daarop kan (landbouw)grond zijn waar de biodiversiteit juist versterkt wordt door zowel woningen als natuur toe te voegen. Bestaande contractuele verplichtingen en of eerdere publiekrechtelijke besluiten worden gerespecteerd.

Partijen behouden de vrijheid om in de gemeenteraad als fractie een eigen afweging te maken met betrekking tot Stadsblokken-Meinerswijk, datzelfde geldt voor wethouders in het college.

Het gebied ten noorden van de Beukenlaan behoudt een agrarische of natuurbestemming. <aanvullen met tekst n.a.v. tijdelijke bouwplannen brief>. In het beekdal (Beekdal Paasberg) wordt niet gebouwd. Daar waar nu een bouwbestemming op zit (rond Kloosterstraat) kan wel bebouwd worden, ook met herschikking. Sportvelden aan het Beekdal worden niet bebouwd.

Uiteraard bouwen we klimaatpositief en natuurinclusief. Kansen die er zijn om groen toe te voegen benutten we zoveel mogelijk. We streven er naar om bestaande plannen te verrijken met meer ambitie, meer woningen of meer groen.

We streven naar levendige wijken waarin mensen met verschillende achtergronden en inkomens met elkaar samenleven. Om dat te bereiken, willen we het woningaanbod in de verschillende wijken diverser maken. We sturen hier actief op. Verplicht verhuizen uit de eigen wijk is hierbij nooit acceptabel. Dat betekent dat de komst van duurdere huizen in een wijk niet ten koste mag gaan van ruimte voor huurders van sociale of andere betaalbare woningen. Bovendien zal met de groei van de stad het totaal aantal sociale corporatiehuurwoningen moeten toenemen en geenszins mag de totale hoeveelheid sociale woningen in de stad afnemen.

We zien onze woningbouwcorporaties als belangrijke partners in de ontwikkeling van de stad. Het is goed dat we naast sociale huurwoningen voortaan ook weer mogen bouwen voor middeninkomens, aangezien de markt soms tekort schiet. We streven naar sterkere wijken. We zien daar het belang van meer sociale corporatiewoningen voor een grotere doelgroep. We zijn bereid om onorthodoxe maatregelen te nemen om betaalbaar wonen voor veel meer Arnhemmers mogelijk te maken. Daarbij focussen we niet alleen op nieuwbouw maar blijven we ook inzetten op het verbeteren van de kwaliteit van bestaande woningen en wijken.

Steeds meer mensen hebben behoefte aan andere leef- en woonvormen. In ons woonbeleid is nadrukkelijk ruimte voor bijzondere woonvormen zoals collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO), particulier opdrachtgeverschap (PO), wooncoöperaties en andere initiatieven uit de samenleving. We staan sympathiek tegenover deze vormen en faciliteren ze, mits dit bijdraagt aan onze woonopgave.

We vinden het belangrijk dat er voor iedereen in Arnhem een thuis is. Dakloosheid is een steeds groter wordend probleem dat moet worden bestreden. We zien kansen in het *housing first* principe, waarbij daklozen woonruimte krijgen aangeboden. Uit ervaring blijkt dat het dan makkelijker is om grip te krijgen op hun leven. We maken ons zorgen over de positie van spoedzoekers en kijken of flexwoningen daar op korte termijn een oplossing voor kan zijn. Door het tijdelijke karakter hiervan, komen hiervoor mogelijk locaties in beeld die voor permanente woningbouw minder geschikt zijn. <Evt. input GL – pilot bouwdepot>

Met alleen bijbouwen lossen we zeker op korte termijn de wooncrisis niet op. Daarom vinden we het van belang om de vrije huursector te reguleren. Mochten hiervoor extra mogelijkheden komen vanuit Den Haag, dan maken we daar maximaal gebruik van. In de tussentijd zitten we zeker niet stil. We voeren in de hele stad verhuurdersvergunningen in, zodat malafide of discriminerende verhuurders kunnen worden aangepakt. Bovendien biedt dit ons dit een mogelijkheid om het verduurzamen en onderhoud van particuliere huurwoningen af te dwingen. We beschermen huurders beter door het huurdershuis te versterken en de ODRA krijgt meer budget om te handhaven op misstanden.

Om onze ambities te realiseren en daarbij minder afhankelijk te zijn van marktpartijen willen we een Stadsontwikkelfonds instellen. Dit wordt bijvoorbeeld ingezet om onrendabele toppen af te dekken en als cofinanciering voor geld van de Rijksoverheid. Concreet kunnen hier bijvoorbeeld meer sociale huurwoningen door worden gerealiseerd, maatschappelijke functies een plek krijgen of de openbare ruimte worden vergroend. Ook willen we hiermee voorkomen dat projecten in deze crisistijd stilvallen. Dit fonds wordt vanuit verschillende bronnen gevuld. Hiermee willen we ervoor zorgen dat projecten die kunnen worden versneld ook worden versneld. Ook willen we voorkomen dat projecten stilvallen. De jaarlijkse positieve resultaten van het grondbedrijf worden erin gestort net als de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen die we bij bepaalde projecten aan projectontwikkelaars gaan vragen. Om hier niet op te wachten en ervoor te zorgen dat het fonds snel van start kan, wordt er eenmalig X miljoen euro beschikbaar gesteld. <*Ook de memo over financiële knelpunten van woningbouwplannen kan hierbij worden betrokken>.* Om meer te kunnen sturen op de ontwikkeling van de stad, gaan we ook een actiever grondbeleid voeren. Aandachtspunt bij het uitvoeren van alle woningbouwplannen is de ambtelijke capaciteit om deze mogelijk te maken. Deze staat op dit moment enorm onder druk. Om te voorkomen dat dit we als gemeente zelf de remmende factor zijn, stellen we hiervoor één miljoen euro beschikbaar.

Natuur en openbare ruimte

Naast de wooncrisis is sprake van een biodiversiteitscrisis. We zetten vol in op het vergroten en verbinden van onze prachtige natuurgebieden en parken. Hiermee versterken we de leefgebieden van wilde dieren. Binnen de grenzen van de gemeente Arnhem wordt biologische natuurinclusieve landbouw het uitgangspunt. Als pachtcontracten aflopen, stellen we als voorwaarde dat de grond natuurinclusief wordt bewerkt of we houden het in eigen beheer.

Het is goed dat Arnhem al een groene stad is. Dat is goed voor dieren en veel mensen genieten hier enorm van. Dat betekent niet dat we tevreden kunnen zijn. We willen radicaal aan de slag met het versterken van het groene karakter van Arnhem. De afgelopen jaren hebben we in samenspraak met een aantal wijken wijkgroenagenda's gemaakt. De komende

jaren krijgt iedere wijk zo'n agenda. We stellen X bedrag beschikbaar voor het opstellen hiervan en het daadwerkelijk uitvoeren van de maatregelen.

Om ervoor te zorgen dat iedere Arnhemmer voldoende groen in de buurt heeft, gaan we een norm van minimaal 48m2 groen per inwoner toepassen. Ook hanteren we voor nieuwbouw de 3 – 30 – 300 groennorm en we onderzoeken of we deze norm ook voor bestaande bouw kunnen gebruiken. Dat wil zeggen dat elke inwoner vanuit zijn raam minimaal 3 bomen ziet, er 30% bladerdak in de wijk is en dat er voor iedereen binnen 300 meter van huis een park of een stuk groen van minimaal 1 hectare aanwezig is. In Arnhem hebben we de ambities om 10 procent van de verharding te verminderen. Dat betekent dat we in ieder geval de verharding die we niet nodig hebben, willen weghalen. *<Dat betekent dat we in de openbare ruimte de verharding weghalen waar dat kan en blijven we ook onze inwoners stimuleren hun tuin zo groen mogelijk in te richten - afhankelijk van memo organisatie>*

We streven naar meer diversiteit in functies en meer groen in de binnenstad en de omgeving. De Steenstraat willen we in overleg met alle betrokkenen aantrekkelijker en veiliger maken, waarbij het terugdringen van (auto)verkeersoverlast centraal staat.

Groene natuur en ruimte voor biodiversiteit zijn belangrijk. We willen ons groen ecologisch gaan beheren en leveren maatwerk om de biodiversiteit te verhogen. Daarbij komt er ook meer samenhang in groenonderhoud, maaibeleid en zwerfafvalbeleid.

Arnhem loopt in Nederland voorop op het gebied van klimaatadaptatie. Door de klimaatverandering worden de zomers heter, hebben we vaker wateroverlast en meer last van droogte. Daarom gaan we onze stad zo inrichten dat we de gevolgen voor klimaatverandering kunnen opvangen en het leven in de stad prettig en gezond blijft. Klimaatadaptieve maatregelen voeren we zo groen mogelijk uit. Om hiermee verder te kunnen zetten we het bestaande groenfonds om in een groen- en klimaatadaptatiefonds. *<Bovendien stellen we hiervoor X bedrag beschikbaar, zodat we onze ambitieuze vergroeningsplannen kunnen uitvoeren.> GL komt met concreet voorstel voor tekst*

Om de vitaliteit van parken en bossen te waarborgen wordt structureel budget vrij gemaakt. *<toevoeging bomen nav memo>*

Mobiliteit en parkeren
Op dit moment is de luchtkwaliteit op veel plekken in Arnhem slecht. In de verdeling van de schaarse ruimte op straat, komt eerst de voetganger, dan de fietser en het openbaar vervoer en vervolgens pas de auto, waarbij we oog blijven houden voor degenen die afhankelijk zijn van een auto. Hiermee wordt ook de leefbaarheid van de stad vergroot. Daarbij willen we dat fietsers en voetgangers voorrang krijgen.

We stellen een nieuwe mobiliteitsvisie op waarin naast de bereikbaarheid van de stad, het tegengaan van verkeersoverlast en schone lucht het uitgangspunt is. Het in 2018 extra beschikbaar gestelde bedrag voor autobereikbaarheid wordt beschikbaar gesteld voor deze doeleinden. Daarnaast investeren we in nieuwe fietspaden. In deze raadsperiode verkennen we de mogelijkheden voor een nieuwe fietsbrug over de Rijn.

In de mobiliteitsvisie komen plannen om het aantal auto's in en om de binnenstad te verkleinen, overlast te verminderen en doorgaand verkeer fors te beperken. De Rijnkade wordt een wandel- en fietspromenade en autovrij. Samen met ondernemers kijken we hoe we het totaal van de Korenmarkt en omgeving aantrekkelijker kunnen maken waarbij we ook kijken naar de openbare ruimte. In de mobiliteitsvisie wordt breder gekeken naar de verkeersstructuur voor de hele stad en specifiek naar het centrum en de singels. Daar en op

andere locaties verminderen we de verkeersoverlast en verbeteren we de luchtkwaliteit door het aantal rijbanen te verminderen.

De Milieuzone blijft. Als de Rijksoverheid het mogelijk maakt om strengere normen te stellen, dan volgen we die. Op basis van de luchtkwaliteit wordt in de mobiliteitsvisie gekeken of uitbreiding van het gebied noodzakelijk is. Mocht dit het geval zijn, dan hebben we oog voor mensen die hierdoor in de problemen komen.

We brengen de snelheid op wegen waar nu nog 70 km/u geldt terug naar 50 km/uur. In de bebouwde kom is 30 km/u het uitgangspunt waarbij we rekening houden met de doorstroming en het belang daarvan wordt meegenomen bij de uitwerking van de plannen.

We zien de voordelen van ‘leefstraten’ waar de auto te gast is. We bieden handvatten aan wijken om leefstraten in te richten.

We vinden het belangrijk dat het openbaar vervoer in Arnhem beter wordt. Om dit te realiseren, gaan we in gesprek met de Rijksoverheid en de provincie. De provincie is concessiehouder én onze partner in de verstedelijkingsstrategie en de woondeal. Goed openbaar vervoer is in onze ogen noodzakelijk om deze te laten slagen. Het gaat hierbij om vervoer binnen de stad en in de regio, maar zeker ook om de verbinding met bijvoorbeeld Duitsland en de Randstad. *<Om de mobiliteit van minima te vergroten, wordt het met de Gelrepas goedkoper/ gratis om het openbaar vervoer te reizen.> afhankelijk van memo organisatie/ wordt afgewogen in fin.tabel.*

Om mogelijk te maken dat er rondom knooppunten veel woningen gebouwd kunnen worden, verlagen we de parkeernorm voor nieuwbouwprojecten in de binnenstad en dichtbij een station of ander ov-knooppunt naar nul. Natuurlijk houden we wel rekening met doelgroep waarvoor wordt gebouwd. Er komen lagere parkeernormen voor de hele stad waarbij een zo laag mogelijke norm passend bij de aard van het project en de ligging wordt gehanteerd. We breiden het parkeervergunningssysteem uit naar de gebieden waar dat nodig is. Dit systeem is gedifferentieerd naar buurt waarbij de eerste vergunning goedkoper is dan de volgende.

We verhogen de parkeertarieven naar X bedrag. Parkeren in de parkeergarages na 18 uur verhogen we naar X bedrag. We verminderen het aantal straatparkeerplekken in de binnenstad. Waar deze plekken vrij komen willen we autoparkeerplaatsen vervangen door fietsparkeerplaatsen en extra groen. Om autoverkeer en filevorming in de binnenstad tegen te gaan komt er aan de rand van de stad een verwijssysteem dat het aantal vrije parkeerplekken aangeeft én willen we transferia in zowel Arnhem Zuid als Arnhem Noord aantrekkelijker maken. We stoppen met flitsparkeerplekken.

VISIE

Arnhem 2030: Duurzaam, Groen, Kansrijk en Verbonden

In een onrustige wereld staat ook Arnhem voor belangrijke beslissingen. De klimaatcrisis, de wooncrisis en de kloof tussen arm en rijk zijn stuk voor stuk vraagstukken die om krachtige oplossingen vragen. Daarom gaan we de komende jaren, vol optimisme, samen met de stad aan de slag om Arnhem toekomstbestendig te maken.

We zien een 2030 voor ons waarin er veel meer goede en betaalbare woningen voor alle Arnhemmers zijn. Waarin enorme wachttijden voor een sociale huurwoning tot het verleden behoren en waarin het voor mensen weer mogelijk is om door te stromen naar een aantrekkelijke grotere of kleinere woning.

Daken zijn voorzien van zonnepanelen en huizen zijn maximaal geïsoleerd om zo min mogelijk gas en elektriciteit te verbruiken. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen is sterk afgenomen. Er zijn flinke stappen gezet om de stad gasvrij te maken. De schone lucht, de gezonde bodem en de goede waterkwaliteit maken dat mens en dier in een prettige leefomgeving wonen. Zo investeren we in een duurzame toekomst voor de huidige en volgende generaties, en houden we de energielasten laag waarmee we energiearmoede blijvend tegengaan.

Arnhem is in 2030 nog groener en aantrekkelijker voor mens en dier. We behouden en versterken de natuur. De groene straten en parken die goed zijn voor de biodiversiteit, nodigen uit tot spelen, bewegen en ontmoeting. Er zijn uitstekende voorzieningen voor voetgangers en fietsers en mensen maken minder gebruik van de auto. We willen dat alle wijken van Arnhem goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer dat voor iedereen goed toegankelijk is.

Elke Arnhemmer heeft dezelfde mogelijkheden om zijn, haar of hun ambities waar te maken. Ook als je start met een achterstand. Mede door de Arnhem-Oost aanpak zijn we er in geslaagd om de tweedeling tussen arm en rijk te doorbreken. Iedere Arnhemmer mag rekenen op voldoende inkomen. We bieden perspectief op een kansrijke toekomst en investeren in een sterke en circulaire economie om de bestaanszekerheid van onze inwoners te waarborgen.

De jarenlange investeringen in de leefbaarheid van de verschillende wijken werpen hun vruchten af. In heel Arnhem is het fijn opgroeien en samenleven. De ongelijkheid die van generatie op generatie wordt doorgegeven, hebben we doorbroken. Iedereen krijgt dezelfde kansen om het beste uit zichzelf te halen. Discriminatie en racisme worden hard aangepakt. De buurt waarin kinderen en jongeren wonen en naar school gaan is een veilige plek die hen beschermt, uitdaagt en weerbaar maakt. Alle belangrijke partijen in een wijk vormen samen een stevig netwerk om jonge Arnhemmers heen en bieden hen perspectief. Het is de gemeenschap die hier het verschil maakt.

Arnhem is een levendige, creatieve en kunstzinnige stad. Alle Arnhemmers kunnen genieten van en meedoen aan een uiteenlopend en inspirerend cultureel aanbod dat in de hele stad beschikbaar is. De diversiteit van de amateurkunst, de makers, de instellingen en de culturele top werken versterkend en verbindend.

Dit toekomstbeeld is niet zomaar een mooi vergezicht. Het is de optelsom van alle maatregelen en acties die in dit coalitieakkoord staan. Het is niet alleen ambitieus, maar ook hard nodig. De klimaat- en wooncrisis dulden geen stilstand. Daarbij hebben de gevolgen van internationale politieke ontwikkelingen ook hun weerslag op Arnhem. Hoewel onze invloed zich beperkt tot onze stad, is het

onze plicht om alles te doen wat in ons vermogen ligt om Arnhem toekomstbestendig te maken. Dit vraagt om een samenhangende aanpak over de grenzen van beleidsterreinen heen. Een crisisaanpak waarbij we tijdelijke of ongebruikelijke maatregelen om snel grote slagen te slaan, niet uit de weg zullen gaan. Wat Arnhem nodig heeft is daadkracht en lef.

Dat doen we als stadsbestuur niet alleen. Het Arnhem van 2030 richten we samen met de stad in. Steeds opnieuw zoeken en vinden we de verbinding met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We werken op basis van heldere kaders, die stap voor stap samen met Arnhemmers worden uitgewerkt.

Hierbij is de gemeente in al haar rollen een betrouwbare overheid, die haar afspraken na komt en in contact met de inwoner uitgaat van vertrouwen. De gemeente neemt de leiding bij ingewikkelde uitdagingen en legt over haar keuzes verantwoording af. Zo werken we aan het herstellen van het vertrouwen in de politiek.

Door te werken met een wijkgerichte aanpak zorgen we dat iedere wijk de focus en aandacht krijgt die nodig is. Hierbij hebben we oog voor specifieke behoeftes in een wijk. Zo zoeken we voortdurend de balans tussen collectieve oplossingen en maatwerk.

In Arnhem kijken we naar elkaar om. We zorgen voor Arnhemmers die het nodig hebben en zijn er voor hen. Wie het minder breed heeft, wordt ondersteund. Dit vraagt een grotere bijdrage van inwoners en ondernemers met meer draagkracht. Solidariteit gaat niet alleen over het heden, maar ook over de toekomst. We doorbreken armoede die van generatie op generatie wordt doorgegeven. We pakken de klimaatcrisis aan door nu duidelijke en eerlijke keuzes te maken en te investeren in groene en duurzame maatregelen.

Als Arnhemmers hebben we veel om trots op te zijn. Dit geeft ons het zelfvertrouwen en de energie om verder te bouwen aan het Arnhem van 2030: duurzaam, groen, kansrijk en verbonden. Dat vraagt om een bijdrage van ons allemaal. De toekomst van Arnhem maken we samen.

1. Een DUURZAAM Arnhem

Snelle en effectieve maatregelen zijn geboden om de klimaatcrisis te bestrijden. We zijn doordrongen van het feit dat we niet door kunnen gaan op oude voet: een fundamentele verandering is noodzakelijk. Bewoners, bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen zijn hierbij onze partners en dragen ook hun verantwoordelijkheid. We bouwen klimaatpositief en natuurinclusief en maken grote slagen met het verduurzamen van Arnhemse woningen. Afval zien we zo veel mogelijk als een grondstof en de Arnhemse economie richt op circulariteit.

1.1 Arnhem uiterlijk in 2050 duurzaam en klimaatneutraal

De klimaatverandering wacht niet op ons. De stijgende energiekosten maken duidelijk dat actie nu dringend nodig is. Een crisisaanpak is noodzakelijk waarbij de overheid een stevige regierol heeft. We houden vast aan de ambities van het programma *New energy made in Arnhem 2020-2030* en grijpen alle kansen aan om deze doelstellingen sneller te realiseren. Daarbij zetten we een mix van maatregelen in: we ondersteunen waar mogelijk en reguleren waar nodig. Om de doelstellingen in de wijken te bereiken, werken we in samenspraak met de stad de benodigde maatregelen uit, bijvoorbeeld via burgerberaden. Ons doel is dat Arnhem uiterlijk in 2050 klimaatneutraal en

duurzaam is. Daarbij is van belang dat we in 2050 niet (indirect) afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen en reststoffen.

Ondersteuning voor kwetsbare Arnhemmers
Bij de uitvoering van de plannen ondersteunen we kwetsbare inwoners. Dit is hard nodig omdat veel mensen in de knel komen door de stijgende energiekosten. We zetten fors in op energiebesparing. Hulp via energiecoaches wordt gecontinueerd en zo nodig geïntensiveerd. Daarnaast werken we samen met partners in de stad aan structurele oplossingen voor de stijgende energiekosten.

Het isoleren van woningen heeft prioriteit. Daarom komt er een Arnhems isolatieprogramma. Hierbij kijken we naar alle Arnhemse woningen en ondersteunen we inwoners die dit het hardst nodig hebben. Er komt een specifieke aanpak voor Verenigingen Van Eigenaren (VVE's) en monumenten. Ook zorgen we dat particulieren mee kunnen liften als corporaties in hun buurt woningen verduurzamen.

De energietransitie moet inclusief zijn. Iedereen doet mee naar draagkracht. Vaak gaan de kosten voor de baten uit, terwijl niet iedereen de financiële mogelijkheid heeft om hierin te investeren. We onderzoeken welke oplossingen we - naast duurzaamheidsleningen - hiervoor kunnen bieden. Ook kijken we naar nieuwe mogelijkheden voor financieringsconstructies zoals baatbelastingen en gebouwgebonden financiering. We intensiveren de communicatieaanpak Arnhem Aan zodat meer Arnhemmers op de hoogte zijn van de mogelijkheden en de ontwikkelingen in hun wijk.

Om de energietransitie mede mogelijk te maken en over voldoende geld voor cofinanciering te beschikken, vullen we het klimaatfonds aan met X bedrag.

Duurzaamheid, betaalbaarheid en leveringsgarantie staan voorop
De stijgende gasprijzen en de noodzaak snel zonder aardgas te kunnen, dwingen ons tot nieuwe warmteoplossingen. Deze oplossingen moeten betaalbaar en duurzaam zijn en bovendien leveringszekerheid garanderen. Voor veel wijken zijn warmtenetten de meest logische keuze. Als er inderdaad een warmtenet komt, willen wij dat de zeggenschap daarover zoveel mogelijk in publieke of coöperatieve handen wordt belegd.

We onderzoeken welke nieuwe locaties we geschikt kunnen maken voor het opwekken van wind- en zonne-energie en kijken naar manieren om energie op te slaan. De ontwikkeling van groene waterstof blijven we ondersteunen. In Arnhem werken we niet mee aan nieuwe initiatieven voor biomassa en kernenergie.

Samen op naar een duurzame stad
Bij nieuwbouw leggen we de lat hoog en zijn de bouweisen waaraan moet worden voldaan, het minimum. Nieuwbouw is altijd natuurinclusief en bij voorkeur energiepositief. Bestaande woningen moeten sneller worden verduurzaamd en we maken hier ook afspraken over met corporaties. We willen dat particuliere verhuurders hun bezit verduurzamen en stellen hiervoor via het omgevingsplan of de verhuurdersvergunning normen vast. Van bedrijven verwachten wij dat zij meewerken aan de verduurzaming van onze stad. De gemeente zal daarbij informeren, aanjagen, reguleren en controleren. Voor nieuwe grote energieslurpende bedrijven is geen plek in Arnhem, tenzij ze zelf hun eigen energie opwekken. We bezien welke regels en voorwaarden we hieraan kunnen stellen.

Bij alles wat we doen is het streven naar duurzaamheid en brede welvaart ons uitgangspunt. De Global Goals (de 17 Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties) gebruiken we hiervoor als leidraad. Alle voorstellen die vanuit het college naar de gemeenteraad worden gestuurd, worden voortaan voorzien van een duurzaamheidsparagraaf. Hierin wordt openomen op welke wijze een

voorstel bijdraagt aan het behalen van deze doelen. Om de uitvoeringskracht van de gemeente Arnhem op het gebied van duurzaamheid voldoende slagkracht te geven, stellen we X bedrag beschikbaar voor extra ambtelijke capaciteit.

1.2 Meer betaalbare en diverse woningen

Wonen is een grondrecht. Iedereen heeft recht op een goede en betaalbare woning. Helaas is de praktijk momenteel anders. Huren is onbetaalbaar en het kopen van een huis is voor starters en mensen met een gemiddeld inkomen bijna onmogelijk. De wooncrisis vraagt om een radicale omslag waarbij we wonen niet langer zien als een markt waar het recht van de sterkste geldt. Door terug te keren naar het ideaal van goede volkshuisvesting, kunnen we een veel stevigere regierol pakken en sterker sturen op het gewenste resultaat: goede, betaalbare en duurzame woningen voor alle Arnhemmers.

In lijn met de afspraken in het Stadsakkoord en de Woondeal realiseren we samen met onze partners de komende twintig jaar 16.000 woningen. Om zeker te zijn dat we dit aantal halen, maken we plannen voor meer woningen. Minimaal de helft van deze 16.000 nieuw te bouwen woningen valt in een betaalbare categorie (sociale- en middeldure huur en betaalbare koop tot de NHG-grens, conform landelijke definities). 30 procent van de woningen is een sociale corporatiehuurwoning. Hier bovenop moeten er meer studentenwoningen worden gerealiseerd in Arnhem. We gaan hierover concrete afspraken maken, bij voorkeur met een corporatie die hierin is gespecialiseerd.

Bouwen in de bestaande stad, niet in natuurgebieden

We bouwen altijd klimaatadaptief en natuurinclusief. Bestaande bouwplannen verrijken we zoveel mogelijk met meer ambitie en woningen. Kansen die er zijn om groen toe te voegen, benutten we maximaal. Woningen bouwen we bij voorkeur via inbreiding en dus binnen de bestaande stad. Bouwen in natuurgebieden, parken en ander bestemd groen is uitgesloten, tenzij het gaat om (landbouw)grond waar de biodiversiteit juist versterkt kan worden door zowel natuur als woningen toe te voegen.

Het gebied ten noorden van de Beukenlaan behoudt een agrarische of natuurbestemming. In het Beekdal (Beekdal Paasberg) wordt niet gebouwd, ook niet op de sportvelden aan het Beekdal, mochten deze ooit vrijkomen. In het gebied rond de Kloosterstraat, waar nu een bouwbestemming op zit, kan wel worden bebouwd, ook met herschikking. Bij de besluitvorming over Stadsblokken-Meinerswijk hebben de coalitiefracties in de raad en de wethouders binnen het college de vrijheid om een eigen afweging te maken. Verder respecteren we bestaande contractuele verplichtingen of eerdere publiekrechtelijke besluiten.

Sterkere wijken met een diverser woningaanbod

We streven naar levendige wijken waarin mensen van verschillende achtergronden en inkomens met elkaar samenleven. Om dat te bereiken, sturen we actief op het diverser maken van het woningaanbod in de verschillende wijken. Niemand hoeft verplicht te verhuizen uit zijn, haar of hun eigen wijk. Dit betekent ook dat de komst van duurdere huizen in een wijk niet ten koste mag gaan van ruimte voor huurders van sociale of andere betaalbare woningen. Bovendien zal met de groei van de stad het totaal aantal sociale corporatiehuurwoningen moeten toenemen. Deze huurwoningen moeten beschikbaar komen voor een grotere doelgroep. Het is uitgesloten dat de totale hoeveelheid sociale woningen in de stad afneemt.

Woningbouwcorporaties zijn belangrijke partners in de ontwikkeling van de stad. Aangezien de markt soms tekort schiet, stimuleren we onze corporaties om ook voor middeninkomens te bouwen. We maken ons hard voor het openstellen van het aanbod van sociale corporatiewoningen voor een grotere doelgroep.

We zijn bereid om onorthodoxe maatregelen te nemen om betaalbaar wonen voor veel meer Arnhemmers mogelijk te maken. Daarbij focussen we niet alleen op nieuwbouw maar blijven we ook inzetten op het verbeteren van de kwaliteit van bestaande woningen en wijken.

Steeds meer mensen hebben behoefte aan andere leef- en woonvormen. In ons woonbeleid is nadrukkelijk ruimte voor bijzondere woonvormen zoals collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO), particulier opdrachtgeverschap (PO), wooncoöperaties en andere initiatieven uit de samenleving. We staan sympathiek tegenover deze vormen en faciliteren ze, mits dit bijdraagt aan onze woonopgave.

We bestrijden dakloosheid en beschermen huurders
Iedereen in Arnhem heeft recht op een thuis. Dakloosheid is een steeds groter wordend probleem dat moet worden bestreden. We zien kansen in het *housing first* principe, waarbij daklozen woonruimte aangeboden krijgen zodat zij gemakkelijker weer grip op hun leven krijgen. We kijken ook kijken naar andere mogelijkheden, zoals het bouwdepot wat in verschillende steden wordt onderzocht. De positie van spoedzoekers heeft onze aandacht en we onderzoeken of zij geholpen zijn met flexwoningen. Door het tijdelijke karakter van dit soort woningen, komen hiervoor mogelijk locaties in beeld die voor permanente woningbouw minder geschikt zijn.

Als we ons beperken tot bijbouwen, kunnen we de wooncrisis niet op korte termijn oplossen. Daarom moet de vrije huursector worden gereguleerd. Indien de Rijksoverheid hier extra mogelijkheden voor biedt, maken wij daar maximaal gebruik van. In de tussentijd zitten we zeker niet stil. We voeren in de hele stad verhuurdersvergunningen in, zodat malafide of discriminerende verhuurders kunnen worden aangepakt. Mogelijk biedt ons dit tevens de mogelijkheid om het verduurzamen en onderhoud van particuliere huurwoningen af te dwingen. We beschermen huurders beter door Stichting Het Huurdershuis te versterken. De Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) krijgt meer budget om te handhaven op misstanden. <gaat mee in budget ODRA>

Investeren in de ontwikkeling van de stad
Om onze ambities te realiseren en daarbij minder afhankelijk te zijn van marktpartijen willen we een Stadsontwikkelfonds instellen. Dit geld kan worden ingezet om onrendabele toppen af te dekken of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Zo kunnen er meer sociale huurwoningen worden gerealiseerd, maatschappelijke functies een plek krijgen of de openbare ruimte worden vergroend. We willen met het fonds zorgen dat projecten die kunnen worden versneld, daadwerkelijk versneld worden uitgevoerd. Ook voorkomen we met deze gelden dat projecten in tijden van crisis stilvallen. Het Stadsontwikkelfonds wordt vanuit verschillende bronnen gevuld. Zo worden de jaarlijkse positieve resultaten van het grondbedrijf erin gestort evenals de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen die we bij bepaalde projecten aan projectontwikkelaars gaan vragen. Om te zorgen dat het fonds snel van start kan, wordt er eenmalig X miljoen euro beschikbaar gesteld.

Om meer te kunnen sturen op de ontwikkeling van de stad, voeren we een actiever grondbeleid. Aandachtspunt bij het uitvoeren van alle woningbouwplannen is de ambtelijke capaciteit om deze mogelijk te maken, die momenteel enorm onder druk staat. Om te voorkomen dat dit we als gemeente zelf de remmende factor zijn, stellen we hiervoor X bedrag beschikbaar.

1.4 Minder parkeerplaatsen, meer nieuwe huizen
Openbaar vervoer knooppunten zijn strategische plekken om veel woningen te bouwen. Om dit mogelijk te maken verlagen we de parkeernorm naar nul voor nieuwbouwprojecten in en rond de binnenstad of dichtbij een ov-knooppunt. Hierbij houden we uiteraard rekening met de doelgroep waarvoor wordt gebouwd. Er komen lagere parkeernormen voor de hele stad waarbij een zo laag mogelijke norm passend bij de aard van het project en de ligging wordt gehanteerd.

We breiden het parkeervergunningssysteem uit naar de gebieden waar dat nodig is. Dit systeem is gedifferentieerd naar buurt waarbij de eerste vergunning goedkoper is dan de volgende. De parkeertarieven worden met 50 cent verhoogd. We verminderen het aantal straatparkeerplekken in de binnenstad. Waar deze plekken vrij komen, willen we autoparkeerplaatsen vervangen door fietsparkeerplaatsen en extra groen. Om autoverkeer en filevorming in de binnenstad tegen te gaan, komt er aan de rand van de stad een verwijssysteem dat het aantal vrije parkeerplekken aangeeft. Ook willen we de transferia in zowel Arnhem-Zuid als Arnhem-Noord aantrekkelijker maken. We stoppen met de flitsparkeerplekken, waar enkel kortdurend kan worden geparkeerd.

1.5 Minder afval door maatregelen die echt werken

Momenteel produceert een gemiddeld Arnhems huishoudens X kilo restafval per jaar. Dat is fors boven de landelijke (VANG-)doelstelling van 30 kilo in 2025 waar ook Arnhem aan is gebonden. We vinden het belangrijk om deze doelstelling te halen. Bovendien past minder restafval bij onze eigen duurzame ambities. We zien afval primair als grondstof en willen het zoveel mogelijk hergebruiken.

Het terugbrengen van de hoeveelheid restafval doen we samen met de stad. We organiseren in 2022 en 2023 burgerberaden zodat inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen kunnen meedenken over maatregelen die echt werken. We zetten vol in op preventie, gedragsverandering en maken Arnhemmers nog bewuster van hun consumptie en de hoeveelheid afval die dit met zich meebrengt. We maken bedrijven verantwoordelijk voor het schoonhouden van hun omgeving. Ook gaan we met hen in gesprek over hun aandeel in de afvalproductie, zoals hun keuze voor verpakkingsmateriaal.

Ondertussen monitoren we scherp de resultaten van de lopende maatregelen. Eind 2023 stuurt het college hierover een evaluatie naar de raad. Mocht blijken dat de geboekte voortgang onvoldoende is om ons doel voor 2025 te halen, dan zijn maatregelen noodzakelijk. Hierbij is alles bespreekbaar en liggen alle mogelijke instrumenten en prikkels op tafel, waaronder diftar (gedifferentieerde tarieven) en nascheiding. De gemeenteraad moet hier, naar aanleiding van een voorstel van het college, voor de zomer van 2024 een besluit over kunnen nemen. Zo kunnen we indien nodig vanaf 2025 maatregelen invoeren om onze doelstelling daarna wél te halen.

Inwoners krijgen de mogelijkheid om twee keer per jaar gratis grofvuil te laten ophalen. De afvalstoffenheffing wordt kostendekkend.

1.6 Een circulaire en toekomstbestendige economie

Het oude economische denken heeft haar houdbaarheidsdatum bereikt. Het klimaat staat onder druk en ondanks een groeiende economie leveren grote groepen in onze samenleving, in op koopkracht en welzijn. Dit moet en kan anders. We laten de oude kijk op economische groei los en staan voor een economie die zorgvuldig omgaat met de aarde en haar bewoners. Zo bouwen we samen aan een eerlijke en duurzame toekomst voor de volgende generaties. In 2023 stellen we budget beschikbaar voor de uitbreiding van de activiteiten om te komen tot een circulaire economie.

Ondernemerschap, met name in het midden- en klein bedrijf, is belangrijk voor onze stad. Arnhemse bedrijven zorgen voor werkgelegenheid en innovatie. We bieden een goed ondernemersklimaat. Zo willen we dat ondernemers niet nodeloos worden belemmerd. Wanneer zij het idee hebben dat regels overbodig zijn, nodigen we ze uit dit te melden bij de gemeente.

De werklocaties in onze stad moeten groen, duurzaam en toekomstbestendig zijn. Met de groei van Arnhem, moet er ook voldoende ruimte zijn om te werken in de stad. Optimaal ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt. Bedrijventerreinen leveren veel werkgelegenheid op. We vinden het belangrijk dat een aantal bedrijventerreinen een kwaliteitsimpuls krijgt, waarbij het realiseren van

meer werkplekken belangrijk is voor een stad die groeit. Deze locaties moeten goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer, de fiets en te voet. We staan open voor maatregelen als Bedrijven Investeringszones en bezien of baatbelasting ingezet kan worden voor benodigde investeringen.

Circulair en lokaal inkopen wordt de norm
Ondernemers die bijdragen aan een eerlijke en circulaire economie zijn belangrijke partners van de gemeente. We stimuleren deze ontwikkeling door circulair en lokaal inkopen de norm te maken. Zo kunnen reststromen worden verminderd en wordt hergebruik gestimuleerd. Door creatieve en verrassende samenwerkingen mogelijk te maken, komen we tot vernieuwende oplossingen en producten. We versterken de samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Kenniscentra, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, innovatie en mode spelen hier een belangrijke rol in en kunnen nog beter zichtbaar worden.

Regionaal, nationaal en internationaal samenwerken
Voor de Arnhemse economie is regionale en Europese samenwerking van belang. We gaan intensiever optrekken met Duitse nabijgelegen steden. Om gezamenlijk een stevige positie richting de Rijksoverheid en de Europese Unie te hebben, werken we regionaal samen in de Groene Metropoolregio. Daarbij is het – zoals bij veel regionale samenwerkingen – een permanent aandachtspunt hoe de gemeenteraad grip kan houden op wat er wordt besproken en besloten.

Genieten van onze groene stad
Arnhem scoort goed op het gebied van recreatie en toerisme. We willen mensen zoveel mogelijk laten genieten van onze stad en het groen en de natuur die Arnhem zo bijzonder maken. Hierbij mogen de leefgebieden van dieren niet onder druk komen te staan. We waken voor verdere vercommercialisering van de openbare ruimte zodat er voldoende ruimte blijft voor Arnhemmers en bezoekers. Leefbaarheid en openbaarheid zijn de belangrijkste uitgangspunten voor het gebruik van de publieke ruimte, daarbinnen is ruimte voor levendigheid en ondernemerschap. We gaan ons best doen om het toerisme beter over de stad te spreiden door meer aandacht te besteden aan bijzondere plekken in Arnhem-Zuid.

Goede en veilige werkomstandigheden voor sekswerkers
We zien sekswerk als gewoon werk en willen de bedrijfstak verder decriminaliseren. Sekswerkers hebben recht op goede en veilige werkomstandigheden. De tippelzone blijft open zolang er vrouwen werken die nu een vergunning hebben.

2. Een GROEN Arnhem

Voor een goed en gezond leven is het belangrijk dat de stad groen, schoon en biodivers is. Voetgangers en fietsers krijgen ruim baan. De kwaliteit van lucht, water en bodem draagt bij aan een gezonde leefomgeving. De natuur heeft alle ruimte omdat deze op zichzelf waardevol is voor mens en dier. We erkennen de intrinsieke waarde van dieren en hun welzijn staat voorop.

2.1 Groene natuur en volop ruimte voor biodiversiteit
De biodiversiteitscrisis noopt ons om vol in te zetten op het vergroten en verbinden van onze prachtige natuurgebieden en parken. Hiermee versterken we de leefgebieden van wilde dieren. We willen ons groen ecologisch beheren en leveren maatwerk om de biodiversiteit te verhogen. Daarbij komt er ook meer samenhang in groenonderhoud, maaibeleid en zwerfafvalbeleid.
Binnen de grenzen van de gemeente Arnhem wordt biologische natuurinclusieve landbouw het uitgangspunt. Als pachtcontracten aflopen, stellen we als voorwaarde dat de grond natuurinclusief wordt bewerkt of we houden het in eigen beheer.

Op het gebied van klimaatadaptatie loopt Arnhem in Nederland voorop. Door de klimaatverandering worden de zomers heter, hebben we vaker wateroverlast en meer last van droogte. We blijven werken volgens de Strategie Klimaatadaptatie Arnhem zodat we de gevolgen van klimaatverandering kunnen opvangen en het leven in de stad prettig en gezond blijft. Om dit te kunnen continueren, zetten we het bestaande groenfonds om in een groen- en klimaatadaptatiefonds. Dit fonds wordt uitgebreid met X bedrag en we stellen X bedrag beschikbaar voor ambtelijke capaciteit zodat we onze ambitieuze vergroeningsplannen kunnen uitvoeren. Om voldoende ambtelijke capaciteit te hebben om onze vergroeningsplannen te kunnen verwezenlijken, Als verplicht onderdeel van ieder omgevingsplan wordt een omgevingskwaliteitsplan uitgewerkt, waarvan de klimaattoets een wezenlijk onderdeel is. Op deze manier worden onze ambities uit de omgevingsvisie ruimtelijk uitgewerkt. Bij de ontwerp-omgevingsvisie worden de afspraken uit het coalitieakkoord meegenomen.

Radicaal vergroenen
Arnhem is al een groene stad. Dat is goed voor dieren en veel mensen genieten hier enorm van. Dit betekent niet dat we tevreden kunnen zijn. We gaan radicaal aan de slag met het versterken van het groene karakter van Arnhem. In samenspraak met een aantal wijken hebben we de afgelopen periode wijkgroenagenda's gemaakt. De komende jaren krijgt iedere wijk zo'n agenda. We stellen X bedrag beschikbaar voor het opstellen hiervan en het daadwerkelijk uitvoeren van de maatregelen.

Om te zorgen dat iedere Arnhemmer voldoende groen in de buurt heeft, gaan we een norm van minimaal 48m2 groen per inwoner toepassen. We hanteren de 3 – 30 – 300 groennorm voor nieuwbouw en onderzoeken of we deze norm ook voor bestaande bouw kunnen gebruiken. Deze groennorm houdt in dat elke inwoner vanuit zijn raam minimaal 3 bomen ziet, dat er 30 procent bladerdak in de wijk is en dat er voor iedereen binnen 300 meter van zijn, haar of hun huis een park of stuk groen van minimaal één hectare aanwezig is. Ook is het onze ambitie om 10 procent van de verharding te verminderen. Dat betekent dat we in ieder geval de verharding die we niet nodig hebben, willen weghalen. Dat betekent dat we in de openbare ruimte de verharding weghalen waar dat kan en blijven we ook onze inwoners stimuleren hun tuin zo groen mogelijk in te richten.

Om de vitaliteit van parken en bossen te waarborgen maken we structureel budget vrij. We breiden de waardevolle bomenlijst uit met criteria gericht op het verbeteren van de biodiversiteit en het voorkomen van hittestress in de stad. We gaan uit van de eerdere criteria, waarbij we afspreken dat de afstand tussen bomen wordt vergroot van 25 naar 50 meter en de kroondiameter wordt vergroot van 5 naar 7,5 meter.

2.2 Een gezonde leefomgeving voor alle Arnhemmers
Het is van het grootste belang voor mens en dier dat de lucht, water en bodem kwalitatief goed zijn en dat er geen sprake is van lichtvervuiling en geluidsoverlast. Om dit te verwezenlijken stellen we een Arnhems milieuplan op dat deel kan uitmaken van de omgevingsvisie en omgevingsplannen. We willen voldoen aan de Kaderrichtlijn Water en streven naar het behalen van de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Tevens monitoren we de voortgang van het bereiken van de milieudoelstellingen. Om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan, verstevigen we het milieutoezicht (vergunningen, toezicht en handhaving). De Omgevingsdienst krijgt hier extra budget voor.

Als Arnhem zijn we voorstander van een landelijk vuurwerkverbod. We zullen ons hiervoor bij het Rijk hard maken. Tot het zover is, voeren we een lokaal vuurwerkverbod in. Als alternatief voor dit verbod op consumentenvuurwerk, organiseren we een lichtshow of een vuurwerkshow op Oudejaarsavond.

De overlast die houtstook veroorzaakt, baart onze grote zorgen. Houtrook is immers ongezond en in geval van slechte luchtkwaliteit of weersomstandigheden, blijft deze rook langer hangen. Met name Arnhemmers met longaandoeningen hebben daar last van. Daarom gaan we het stookalert van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) breed onder de aandacht brengen. We nemen de overlast door houtrook op in het omgevingsplan en gaan handhaven in geval van overlast wanneer het stookalarm van kracht is. <gaat mee in budget ODRA>

2.3 Rechten en welzijn van dieren verbeteren
We gaan de leefomgeving van planten en dieren verbeteren en vergroten, bijvoorbeeld door het versterken van de ecologische hoofdstructuur. We erkennen de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren en laten hen zo veel mogelijk met rust. Het sportvisverbod dat nu al geldt, breiden we uit. Sportvisvergunningen die aflopen, worden niet meer verlengd. Over de gevolgen hiervan gaan we met de betrokken verenigingen in gesprek.

Wie wil jagen voor zijn, haar of hen plezier, moet wat ons betreft niet in Arnhem zijn. Op onze eigen gemeentegrond is er geen ruimte voor recreatiejacht. In de gebieden die niet in ons bezit zijn, proberen we hobbyjacht te voorkomen in overleg met de provincie Gelderland en landeigenaren. Wanneer een dier ernstige overlast vertoont, overwegen we altijd eerst een zo diervriendelijk en natuurlijk mogelijke aanpak. Het doden van overlast gevende dieren is de allerlaatste optie en er moet alles aan worden gedaan om dit te voorkomen.

De dierenopvang en de dierenambulance verrichten waardevol werk. Een goede huisdierenopvang in de nabije omgeving van Arnhem is essentieel. We zijn dan ook bereid om hieraan bij te dragen. Minima die in het bezit zijn van een Gelrepas behouden hun 50 procent korting op de dierenartsrekening. Hondenbezitters moeten in elke wijk terecht kunnen op een veilige hondenloslaatplek.

Dieren hebben recht op natuurlijk gedrag. We doen alles wat in onze macht ligt om de inzet van dieren bij evenementen te beperken. Dierenwelzijn kan ook worden versterkt via andere beleidsterreinen. Zo kan huiselijk geweld een indicatie zijn voor dierenmishandeling en vice versa. Daarom zijn we in contacten met onze inwoners extra alert op beide vormen van mishandeling.

Bij lunches of diners die de gemeente organiseert is vegetarisch eten het uitgangspunt. We werken volgens het concept ‘Carnivoor? Geef het door!’, waarmee de sociale norm wordt omgedraaid. Menu’s zijn standaard plantaardig; mensen die vlees of vis willen eten, moeten dat doorgeven. Dit geldt ook voor ontvangsten die partners voor de gemeente organiseren. We gaan in gesprek met partijen die aan de gemeente gelieerd zijn en bespreken met hen of zij dit concept ook kunnen doorvoeren.

2.4 Voorrang voor voetgangers en fietsers
In Arnhem is verkeersoverlast een steeds groter wordend probleem. De bereikbaarheid van de stad laat te wensen over en het vele verkeer maakt dat de luchtkwaliteit op veel plekken in de stad slecht is. In de verdeling van de schaarse ruimte op straat komt daarom eerst de voetganger en de fietser, dan het openbaar vervoer en vervolgens pas de auto. Hierbij blijven we oog houden voor degenen die afhankelijk zijn van een auto. Met deze duurzame keuzes, vergroten we de leefbaarheid van de stad.

We stellen een nieuwe mobiliteitsvisie op waarin naast de bereikbaarheid van de stad, het tegengaan van verkeersoverlast en schone lucht het uitgangspunt is. Het in 2018 extra beschikbaar gestelde bedrag voor autobereikbaarheid, gebruiken we hiervoor. We kijken breder naar de verkeersstructuur voor de hele stad en specifiek naar het centrum en de singels. We maken plannen om het aantal auto’s in en om de binnenstad te verkleinen en doorgaand verkeer fors te beperken en we

verminderen in de hele stad, waar mogelijk, het aantal rijbanen. De Rijnkade wordt een wandel- en fietspromenade en autovrij. Samen met ondernemers kijken we hoe het gebied op en rondom de Korenmarkt en omgeving aantrekkelijker kunnen maken waarbij we ook kijken naar de openbare ruimte. We investeren in nieuwe fietspaden en verkennen in deze raadsperiode de mogelijkheden voor een nieuwe fietsbrug over de Rijn.

Maximumsnelheden op wegen van 70 kilometer per uur, worden teruggebracht naar 50 kilometer per uur. In de bebouwde kom is 30 km per uur het uitgangspunt. Hierbij houden we rekening met de doorstroming en het belang daarvan wordt meegenomen bij de uitwerking van de plannen. We zien de voordelen van 'leefstraten' waar de auto te gast is en bieden handvatten aan wijken om die in te richten.

We handhaven de Milieuzone, waar erg vervuilende motorvoertuigen worden geweerd. Als de Rijksoverheid het mogelijk maakt om strengere normen te stellen, dan volgen we die. Op basis van de luchtkwaliteit wordt in de mobiliteitsvisie gekeken of uitbreiding van het gebied noodzakelijk is. Mocht dit het geval zijn, dan hebben we oog voor mensen die hierdoor in de problemen komen.

Het openbaar vervoer in Arnhem moet worden verbeterd. Om dit te realiseren, gaan we in gesprek met de Rijksoverheid en de provincie. De provincie is concessiehouder én onze partner in de verstedelijkingsstrategie en de woondeal. Goed openbaar vervoer is in onze ogen noodzakelijk om deze te laten slagen. Het gaat hierbij om vervoer binnen de stad en in de regio, maar zeker ook om de verbinding met bijvoorbeeld de Randstad. We streven naar betere internationale treinverbindingen. <Om de mobiliteit van minima te vergroten, wordt het met de Gelrepas goedkoper/ gratis om het openbaar vervoer te reizen.

3. Een KANSRIJK Arnhem

Arnhem is een eerlijke en sociale stad. Elke Arnhemmer krijgt de mogelijkheid om het beste uit zichzelf te halen vanuit een stevige basis met bestaanszekerheid voor iedereen. Arnhemmers die hulp of ondersteuning nodig hebben, krijgen die thuis of kunnen daarvoor laagdrempelig in de buurt terecht. Door hen zo snel mogelijk te helpen voorkomen we complexere problemen. De school en het schoolgebouw vormen de verbindende kern van de gezonde en veilige omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien en buurtgenoten elkaar treffen. Jong en oud worden in hun wijk uitgedaagd om te sporten, spelen en bewegen, wat bijdraagt aan hun mentale en fysieke welzijn. De waardevolle lessen die we leren van de Arnhem-Oost aanpak passen we ook toe in de rest van de stad.

3.1 Alle Arnhemmers kunnen meedoen

Alle Arnhemmers moeten kunnen meedoen in de samenleving. Het hebben van werk of anderszins bijdragen aan de samenleving, is hiervoor cruciaal. Iedereen in Arnhem heeft recht op een goed leven dat bij hem, haar of hen past. Mogelijkheden om jezelf te kunnen ontwikkelen en het recht op bestaanszekerheid zijn daarvoor essentieel. Daarbij mag het niet uitmaken in welke wijk je woont.

In Arnhem zijn we solidair met elkaar. We stimuleren onze inwoners om aan het werk te gaan en ondersteunen hen bij het vinden van een betaalde baan. Als dit niet lukt, of als dat onvoldoende inkomen oplevert, bieden we hulp. Elke Arnhemmer moet kunnen rondkomen.

We geven op een sociale manier uitvoering aan de Participatiewet door – binnen de wettelijke mogelijkheden – te werken vanuit vertrouwen, geen tegenprestatie te vragen voor een uitkering en door middel van maatwerk de kostendelersnorm zo sociaal mogelijk uit te voeren. De bijstand voeren we regelarm uit. Dit betekent dat wie iets wil bijverdienen in de bijstand, daarvoor niet

(financieel) wordt benadeeld. Hiervoor blijven we de wettelijke inkomstenvrijlatingen toepassen, waardoor parttime werken in een uitkeringssituatie lonend is. Om dit nog aantrekkelijker te maken, voeren we een bijverdienpremie in. In het verlengde daarvan willen we experimenteren met een standaard besteedbaar inkomen of basisinkomen. Zodra de Rijksoverheid dit mogelijk maakt binnen sociale randvoorwaarden, gaan we aan de slag met een pilot. Mogelijk stukje over wintertoeslag als een nieuwe vorm van bijzondere bijstand.

We geven maximaal uitvoering aan onze verplichting om Arnhemmers zo goed mogelijk te begeleiden naar werk, bijvoorbeeld via opleidingen of beschut werk. Initiatieven vanuit de stad die bijdragen aan het aan het werk helpen van mensen, stimuleren we.

Krapte op arbeidsmarkt gaan we te lijf
De krapte op de arbeidsmarkt is zorgwekkend. In essentiële sectoren als de techniek, het onderwijs en de zorg, kampen we met een gebrek aan werknemers. Om vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten trekken we intensiever op met het onderwijs en het bedrijfsleven. Indien nodig kunnen mensen worden bijgeschoold voor het werk dat beschikbaar is. Arnhem is een studentenstad en we zorgen dat het voor studenten aantrekkelijk is om tijdens en na hun studie in de stad te wonen en werken.

3.2 Bestaanszekerheid voor alle Arnhemmers
We willen bestaanszekerheid bieden, bij voorkeur door mensen aan het werk te helpen. Als dit niet lukt is er een vangnet. Helaas wordt armoede nog dikwijls van generatie op generatie doorgegeven. In welke wijk je woont is daarbij nog te vaak een bepalende factor. We willen dit doorbreken en focussen daarbij vooral op kinderen en jongeren.

We zorgen voor goede inkomensondersteuning. We willen dat bij het toekennen van de armoederegelingen wordt gerekend met het besteedbaar inkomen in plaats van met de bijstandsnorm. Een armoedeval – bijvoorbeeld als mensen gaan werken of meer gaan werken – willen we zoveel als mogelijk voorkomen.

Armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering zijn betekenisvolle taken van de gemeente. We voeren deze op een zo eerlijke en sociaal mogelijke manier uit. Dit maakt de armoedebestrijding niet alleen menselijk maar ook effectief. Om weer meer grip te krijgen op de armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering maken we een plan van aanpak om deze taken beter te organiseren, bijvoorbeeld binnen onze eigen publieke dienst.

3.3 Jonge Arnhemmers groeien gezond en veilig op
Onderwijs is een cruciale pijler bij het tegengaan van kansenongelijkheid. Kinderen en jongeren moeten in alle wijken in Arnhem kunnen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving waar school een wezenlijk onderdeel van is. We willen dat leerlingen zich optimaal en in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen. Daarom maken we in de huisvesting brede brugklassen en doorstroming tussen verschillende onderwijsvormen mogelijk. Met het onderwijs werken wij een plan uit voor verlengde ontwikkeldagen aanvullend op het onderwijsprogramma. Ook voor hoog- en andersbegaafden is het belangrijk dat er voldoende onderwijsaanbod in of in de buurt van Arnhem zijn.

School als middelpunt van de wijk
Er moeten voldoende, kwalitatief goede en voor iedereen toegankelijke schoolgebouwen zijn, die optimaal bereikbaar zijn met de fiets en het openbaar vervoer of te voet. Daarom komt er één integraal huisvestingsplan (IHP) voor de volledige onderwijshuisvesting en investeren we hier de komende jaren fors in. Met een integraal IHP kunnen we beter aansluiten op de maatschappelijke opgave in de stad en de verschillende opgaven per wijk.

De school en het schoolgebouw worden nog meer een centraal punt in de wijk, waarin niet alleen ontmoeting tussen kinderen en jongeren maar ook tussen buurtgenoten onderling plaatsvindt. Ook na schooltijd gaan we de schoolgebouwen beter benutten, waardoor ze een bredere rol en taak krijgen binnen de gemeenschap.

Bij de verdere verduurzaming van Arnhem worden ook schoolgebouwen meegenomen. We gaan de schoolgebouwen vergroenen en energiezuinig maken, met een gezond binnenklimaat en groene schoolpleinen die uitnodigen tot spelen en bewegen. Daar waar scholen (vaker) buiten les willen geven, moedigen we dat aan en faciliteren we dat waar mogelijk.

3.4 Voorrang voor kinderen met acute en complexe problemen

Jonge Arnhemmers die met problemen worstelen, moeten zo vroeg mogelijk worden geholpen om zwaardere problematiek te voorkomen. Dit gebeurt zo veel als mogelijk thuis, op school en in de buurt. We zetten in op preventie door de gezinshulp op maat verder uit te breiden. Succesvol jongerenwerk in de wijken krijgt een structureel budget van 500.000 euro, zodat zij financiële zekerheid hebben om hun belangrijke werk voort te zetten. We gaan door met suïcidepreventie. Ook gaan we gesprekken voeren met jongeren over eenzaamheid.

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Kinderen en jongeren met acute en complexe problemen moeten snel hulp kunnen krijgen. Wachtlijsten zijn onwenselijk en we zetten in op snelle ondersteuning van kinderen die toch op een wachtlijst terecht zijn gekomen. We maken afspraken met jeugdzorginstellingen om de kinderen met de meest acute problemen als eerste te helpen. Als gemeente houden we streng toezicht op wat er met kinderen en jongeren binnen de jeugdzorg gebeurt en pakken we een stevige regierol. Jeugdzorg met verblijf is een ingrijpende en vaak onwenselijke maatregel. Als er geen alternatieven zijn die werken, blijven we jongeren volgen om te bezien of dit echt de beste plek is. Wij verwachten van jeugdzorginstellingen dat zij deze lijn volgen, ook met het op- en afschalen van hulp.

3.5 Complete wijken met voldoende voorzieningen

Elke wijk moet voldoende zorg- en welzijnsvoorzieningen hebben waar Arnhemmers laagdrempelig naar toe kunnen. Ouderen moeten oud kunnen worden in hun eigen buurt, wat bijdraagt aan gezondheid en geluk. Hiervoor moeten voldoende woningen voor ouderen beschikbaar zijn. Een verhuiscoach kan bij het vinden van een passende woning helpen. We willen zorgen dat ook ouderen die minder mobiel zijn, hun huizen weer uitkomen. Ook streven we naar fysieke en mentale fitheid van onze inwoners en blijven we inzetten op Arnhem als dementie-vriendelijke stad.

De negatieve gevolgen van marktwerking op de zorg en jeugdzorg gaan we tegen. Daarvoor maken we heldere afspraken met zorgaanbieders, waarbij we bureaucratie zoveel mogelijk willen vermijden. Criminele uitwassen pakken we aan en willen we zo veel mogelijk voorkomen.

Groene wijken die uitnodigen om te bewegen

Arnhem moet een stad zijn die jong en oud uitdaagt tot sporten en bewegen. Sporten is immers niet alleen leuk en inspirerend maar ook mentaal en fysiek gezond en verbindend. Daarom investeren we in een groene en toegankelijke openbare ruimte die aantrekkelijk is om te sporten en bewegen, waaronder ook Urban Sports in de buurt. We kiezen ervoor om per 2026 alle infill (rubbergranulaat) voetbalvelden vervangen te hebben voor een duurzaam alternatief (kurk).

Samen met partners zoals onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven verbreden we het Arnhemse preventieakkoord. Daarin maken we afspraken over sport en bewegen, voeding, vitaliteit

van ouderen en een gezonde leefstijl. Ook maken we afspraken met sportaanbieders over het verbeteren van inclusie en het tegengaan van discriminatie en racisme.

3.6 Meer perspectief voor inwoners Arnhem-Oost
Het bieden van eerlijke kansen, het tegengaan van de tweedeling in onze stad en het doorbreken van generatiearmoede zijn voor ons wezenlijke ambities. Daarbij vinden wij het noodzakelijk om fors in te zetten op het versterken van onze kwetsbare wijken. We willen de leefbaarheid verbeteren en meer perspectief bieden aan de inwoners van deze wijken, met een bijzondere focus op kinderen en jongeren. Om te voorkomen dat kinderen zonder eten of met ongezond eten op school komen, gaan we gezonde schoolmaaltijden aanbieden op scholen waar dat het hardst nodig is.

De afgelopen jaren is een start gemaakt met de Arnhem-Oost aanpak. Dit was hard nodig, aangezien veel wijken in Arnhem-Oost een meer doelgerichte en samenhangende aanpak verdienden dan ze voorheen kregen. We gaan hier vol voor en committeren ons langjarig aan deze Arnhem-Oost aanpak, die alleen kan slagen met structurele aandacht en inzet. Dit langjarige commitment moet worden onderkend en uitgedragen door gemeente, provincie en het Rijk. We stellen een doorbraakteam in dat aan de slag gaat met het bestrijden van achterstanden en het verbeteren leven van inwoners. Dit team staat tussen de gemeente en wijken in, werkt intensief samen met bewoners en betrokken organisaties en kan bij (dreigende) impasses ingrijpen.

De komende jaren gaan we aan de slag met het maken en uitvoeren van concrete plannen. Daarbij is ruimte voor experiment, sociale innovatie en doorbraakmethoden. We voeren de aanpak uit met concrete uitvoeringsagenda's met daarin plannen op de verschillende deelgebieden die integraal worden uitgewerkt. Uiteraard investeren we hier als gemeente fors in. De lessen die we trekken uit de aanpak in Arnhem-Oost gaan we, waar mogelijk, toepassen in de rest van de stad.

3.7 Een vrij Arnhem is een veilig Arnhem
Om vrij samen te leven, is een veilige omgeving van groot belang. Veiligheid komt in veel beleidsterreinen terug en is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. We gaan door met de samenwerking die dwars door de verschillende thema's en domeinen heen is ingezet. Daarbij zetten we in op een veilige buurt, school en thuissituatie en bieden we Arnhemmers die het moeilijk hebben perspectief. Kinderen en jongeren krijgen alle kans om zich volop te ontwikkelen en het beste uit zichzelf te halen, bijvoorbeeld door middel van de pedagogische wijk en de verlengde schooldag. Per wijk kijken we wat nodig is en welke aanpak het meest effectief is. In alle wijken hebben we aandacht voor het tegengaan van huiselijk geweld en woonoverlast.

We zetten volop in op preventie maar realiseren ons dat handhaving ook nodig is om de leefbaarheid in wijken te waarborgen. Dat betekent dat we criminaliteit zoveel als mogelijk proberen te voorkomen en dat we misdaden zoals uitbuiting, mensenhandel en andere vormen van ondermijning tegelijkertijd hard aanpakken.

Boa's zijn dienstverlenend en handhaven de norm die geldt in onze stad. We kiezen voor gerichte scholing en breiden het aantal boa's verder uit door X boa's extra in dienst nemen. Om de inzet van de huidige en de extra BOA's aan te laten sluiten bij de huidige behoefte in de stad wordt het handhavingsbeleid geactualiseerd.

We gaan (seksuele) intimidatie op straat tegen. Voorlichting van online criminaliteit, zoals grooming, sexting en fishing, blijft onderdeel van onze aanpak. Etnisch profileren is onacceptabel en we doen er alles aan om dit in Arnhem tegen te gaan. We zijn terughoudend met cameratoezicht. De huidige wietexperimenten zetten we door en indien zich vanuit het Rijk meer proeven aandienen of op een andere manier verdere verruiming mogelijk is, maken we daar gebruik van.

4. Een VERBONDEN Arnhem

Verbinding is het cement van de Arnhemse samenleving. We zijn solidair en kijken naar elkaar om. Arnhemmers voelen zich betrokken bij hun stad en laten hun stem horen bij belangrijke gemeentelijke beslissingen die invloed hebben op hun dagelijks leven. Verbindingen worden ook gelegd door investeringen in kunst, cultuur en het toegankelijk maken van historisch erfgoed. We zien schoolgebouwen en sportaccommodaties als centrale plekken in de wijk waar Arnhemmers van diverse achtergronden elkaar kunnen ontmoeten. Arnhem is een inclusieve stad waar iedereen zichzelf kan zijn. We verwerpen alle vormen van discriminatie en racisme en investeren in een veilige omgeving voor alle Arnhemmers.

4.1 Meer geld voor verbindende cultuur met oog voor actuele vraagstukken

Kunst en cultuur verbinden Arnhemmers en maken de stad mooier en aantrekkelijker. Het zijn creatieve en vernieuwende elementen die het karakter van onze stad versterken. Dankzij het bruisende en diverse aanbod dat Arnhem te bieden heeft, kan iedereen meedoen met en genieten van kunst en cultuur, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen. We investeren in zowel het topsegment, beginnende makers en breedtekunst en -cultuur. We stimuleren onze culturele topgezelschappen en de samenleving om verbinding te zoeken met (beginnende) Arnhemse makers en kleinere organisaties en gezelschappen. Daarbij maken we gebruik van het platform gericht op culturele samenwerking binnen de regio Arnhem Nijmegen (nu Schakel025).

Voor programmering maken we meer geld vrij. Zo willen we voldoende aanbod op het gebied van literatuur en spoken word. In het licht van de polarisatie moet er in Arnhem (fysieke) ruimte zijn waar we met elkaar in debat kunnen gaan. In de openbare ruimte komt meer ruimte voor kunst, waaronder street art.

Kunst en cultuurinstellingen zijn grote werkgevers in de stad, die we zo goed mogelijk willen faciliteren. De creativiteit en de aanwezigheid van ArtEz is erg waardevol voor onze stad. We zoeken nadrukkelijk de verbinding met welzijn en het onderwijs

Betaalbare en adequate huisvesting voor cultuursector

Zowel voor de topgezelschappen als voor de breedtekunst zorgen we voor adequate huisvesting. Ook voor de creatieve sector, waaronder makers, moeten voldoende betaalbare vierkante meters beschikbaar zijn. Maatschappelijke gebouwen moeten betaalbaar verhuurd kunnen worden voor cultuureducatie en participatie voor zover dit de hoofdfunctie van het gebouw niet hindert. Als gemeentelijk vastgoed vrijkomt kijken we eerst of dit kan worden ingezet voor maatschappelijke functies, waaronder de creatieve sector. Waar nodig en met een passende businesscase kunnen voor dit doeleinde strategische aankopen worden gedaan.

Arnhem kent met de Sonsbeektentoonstelling en *State of Fashion* twee beeldbepalende, internationale *events* waar we trots op zijn. Samen met de organisatie van Sonsbeek bekijken we hoe we deze internationaal gerenommeerde tentoonstelling nog meer kunnen versterken. Ook willen we dat de Sonsbeektentoonstelling bekender wordt bij een grotere groep Arnhemmers. Ook *State of Fashion* blijven we steunen.

De renovatie van het Stadstheater wordt doorgezet, inclusief de kleine zaal. Toneelgroep Oostpool en Introdans zijn aan zet om nieuwe huisvesting voor hun producties te realiseren. We steunen hen in dit project en vinden het logisch als dat in de nabijheid van het Stadstheater zou zijn.

Nieuw cultureel centrum in Arnhem-Zuid
Momenteel is het culturele aanbod niet goed verdeeld over de stad. Er zijn te weinig culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid. Daarom komt er een cultuurcentrum in Zuid met ruimte voor cultuureducatie, cultuurparticipatie en presentatie. Met cultuurpartners zoals Rozet en andere betrokkenen maken we een plan voor een nieuw cultuurcentrum in Zuid. Kronenburg ligt op een goed bereikbare locatie en hier komen steeds meer mensen wonen. Dit betekent dat het cultuuraanbod ook moet meegroeien. Kronenburg lijkt dan ook een logische locatie voor een nieuw cultuurcentrum. Bij de realisatie van dit culturele centrum in Zuid kijken we nadrukkelijk naar de behoeften van inwoners, voor nu en in de toekomst. Ook de vestiging van de Jacobiberg maken we mogelijk in Arnhem-Zuid.

Cultuureducatie moet voor elk kind beschikbaar zijn. 'Muziek in de klas' zetten we door en elk schoolkind in Arnhem moet gratis naar cultuurvoorstellingen kunnen. Bovendien kan cultuureducatie of cultuurdeelname een belangrijk onderdeel zijn van de verlengde schooldag. De Gelrepas blijft beschikbaar om cultuurparticipatie te bevorderen.

4.2 Laagdrempelige en duurzame evenementen verspreid over de stad
Evenementen in Arnhem moeten zo divers, inclusief, laagdrempelig en duurzaam mogelijk zijn en mogen niet ten koste gaan van onze mooie, kwetsbare natuur. De plekken die momenteel zwaar belast worden, willen we beter beschermen door een betere spreiding van evenementen over de stad. Hiervoor worden locatieprofielen opgesteld, waarin per locatie wordt aangegeven wat de mogelijkheden en voorwaarden zijn om daar een evenement te houden.

Laagdrempelige en succesvolle evenementen willen we graag behouden. De subsidieregeling wordt herzien waardoor deze evenementen kunnen blijven bestaan. We zijn tegen vercommercialisering van evenementen wanneer we deze als gemeente subsidiëren.

4.3 Toegankelijk Erfgoed
Arnhem heeft erfgoed om te koesteren. We willen het erfgoed in de stad zo toegankelijk mogelijk maken. Bij de jaarlijkse Tweede Wereldoorlog herdenkingen besteden we de komende jaren meer aandacht aan minderheden en de rol van het verzet. Bij herdenkingen blijven we oog houden voor de link met actuele internationale ontwikkelingen. Ook staan we meer stil bij sporen uit de Koude Oorlog. Door naast de Nederlandse ook de Europese vlag uit te hangen, laten we zien dat Arnhem een Europese stad is.

4.4 Arnhemmers betrokken en betrokken Arnhemmers
Onder meer de lage opkomstcijfers bij de verkiezingen tonen de noodzaak van het vergroten van de betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeentepolitiek. Goed contact met onze inwoners heeft voor ons prioriteit. Als gemeente laten we meer zien wat we doen in de wijk. We gaan onze inwoners en andere belanghebbenden snel en vroegtijdig betrekken bij de dingen die we in de stad doen, waarbij telkens vooraf duidelijk moet zijn waarop inwoners invloed hebben. Hiervoor zetten we een mix van instrumenten in. Per wijk en per onderwerp kijken we wat het beste werkt. We zoeken naar manieren om jongeren beter te betrekken, bijvoorbeeld via een jongerenpanel. Bestaande digipanels gaan we vaker gebruiken. Elk jaar, voordat we beginnen met het opstellen van de Perspectiefnota, doen we een uitvraag bij onze inwoners en organisaties naar wat zij belangrijk vinden. Daarnaast zetten we nieuwe vormen van burgerparticipatie in zoals burgerberaden waarbij bijvoorbeeld via loting kan worden gezorgd voor een representatieve afspiegeling.

We gaan meer vanuit het perspectief van inwoners werken en minder vanuit de wijze waarop onze ambtelijke organisatie is georganiseerd. We kijken hoe meer wijkbewoners kunnen meebeslissen over de besteding van het bewonersbudget en faciliteren burgerinitiatieven zo goed mogelijk.

Bewonersondersteuning zetten we voort en ook de komende jaren is hier 800.000 euro voor beschikbaar. Voor ontmoeten en verbinden maken we jaarlijks 100.000 euro extra vrij.

4.5 Een inclusieve en diverse stad
Onze stad is van ons allemaal. Alle Arnhemmers moeten in al hun eigenheid zichzelf kunnen zijn. Ongeacht sekse, seksuele geaardheid, genderidentiteit, huidskleur, (etnische) afkomst, religie, leeftijd en beperking. Arnhem is in vele opzichten een diverse stad met een verscheidenheid van talenten, achtergronden, ervaringen en zienswijzen. Juist die optelsom van eigenheid en veelzijdigheid maakt onze stad. Daar zijn we trots op. We gaan door met het actieplan *Vrij zijn in Arnhem.*

Helaas krijgen nog steeds Arnhemmers te maken met discriminatie en racisme. Dit gebeurt in verschillende domeinen van de samenleving, zoals de woningmarkt, arbeidsmarkt, sport, het onderwijs en uitgaansleven. Discriminatie tolereren we nooit. Aangezien we in een systeem leven dat racisme levend houdt, moeten we anti-racistisch zijn. Als gemeente pakken we een regierol en doen we alles wat we kunnen om dit tegen te gaan. Om een completer beeld te krijgen van ons eigen slavernijverleden, doen we hier onderzoek naar en gaan we aan de slag met de uitkomsten hiervan.

Toegankelijke openbare ruimte voor Arnhemmers met een anders werkend lichaam
De komende jaren besteden we meer aandacht aan het VN-Verdrag Handicap door bijvoorbeeld de openbare ruimte toegankelijker te maken. Voor mensen met een anders werkend lichaam maken we op onze website inzichtelijk waar potentiële fysieke obstakels zijn. Zo kunnen Arnhemmers die op pad gaan zich goed voorbereiden op hun route. De Regenboogagenda blijft. Door voorlichting helpen we het stigma en taboe op hiv verder te doorbreken. We breiden de toegang tot PREP uit.

Onze gemeentelijke organisatie moet een afspiegeling zijn van de Arnhemse maatschappij. Zo zijn en blijven we herkenbaar en toegankelijk voor onze inwoners. Bovendien zijn we ervan overtuigd dat een diverse organisatie ons helpt om vraagstukken vanuit verschillende invalshoeken te benaderen. Om hiertoe te komen zetten we de ingezette lijn voort en stellen we quota in. Partners waarmee we samenwerken en waaraan we subsidie verlenen zouden wat ons betreft ook een divers werknemersbestand moeten hebben. Via onder andere onze inkoopvoorwaarden, subsidievoorwaarden en deelnemingen maken we hier concrete afspraken over.

4.6 Goede vluchtelingenopvang met perspectief
Arnhem is een rechtvaardige, sociale en open stad. We vangen vluchtelingen van waar ook ter wereld ruimhartig op en zorgen voor voldoende en gastvrije vluchtelingenopvang. Ook mensen zonder documenten laten wij niet in de kou staan; wij willen de leefsituatie van deze kwetsbare groep mensen juist verbeteren. Iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan en een toekomstperspectief. We verbeteren de noodopvang en de opvang van ongedocumenteerden en bieden hen een beter toekomstperspectief.

Iedereen moet mee kunnen doen, zichzelf kunnen ontwikkelen en een bijdrage aan de samenleving kunnen leveren. Nieuwe Arnhemmers kunnen direct starten met het leren van de taal en het doen van (vrijwilligers)werk of een opleiding. Dit is in het belang van de nieuwkomers zelf maar ook van de stad. Door de druk op de arbeidsmarkt kan Arnhem het talent, de kennis en de ervaring van deze nieuwe Arnhemmers heel goed gebruiken. Om vluchtelingen (met en zonder papieren), statushouders en oude nieuwkomers perspectief te bieden, stellen we een actieplan op. We bieden taalcursussen en andere benodigde ondersteuning aan voor groepen die sinds hun vestiging nog onvoldoende taalbeheersing hebben ontwikkeld.

4.7 Een moderne en betrouwbare gemeente

Onze gemeentelijke organisatie is dienstbaar, klantgericht en beoordeelt vragen en aanvragen met een menselijke blik. We kijken kritisch naar ons taalgebruik en communiceren helder en eenduidig. Wie contact wil met de gemeente over een vraag of een klacht, hoeft niet zelf te zoeken maar wordt naar de juiste contactpersoon begeleid. Als gemeente hebben we een open houding, zijn we toegankelijk en informeren we pro-actief. We betalen onze facturen op tijd en beantwoorden vragen en informatieverzoeken binnen de afgesproken termijnen. Loket Zuid heeft veel meerwaarde en dus willen we dit loket weer zo snel mogelijk openen. (debat afwachten/ input Bob)

We staan midden in de samenleving en onze communicatie moet aansluiten bij de huidige tijd. We vernieuwen onze eigen website omdat deze helaas niet uitblinkt in gebruiksvriendelijkheid. Op de nieuwe site moet beter zichtbaar zijn wat voor stad we zijn. Citymarketing en de communicatie vanuit de gemeente gaan beter op elkaar aansluiten en meer één verhaal vertellen.

Als overheid dienen we de publieke zaak. Hierbij willen we zo veel mogelijk grip hebben of (weer) krijgen op organisatieonderdelen die op afstand zijn gezet en publieke diensten die door derden worden uitgevoerd. Wanneer blijkt dat het beter is om deze taken weer in de gemeentelijke organisatie op te nemen, doen we dit. Met de grote opgaven waar we voor staan richten we ons op de beweging naar een meer resultaatgerichte organisatie. Vanwege deze krappe arbeidsmarkt is het nog urgenter om te blijven investeren in de ontwikkeling van onze werknemers. Zo blijven zij altijd over up-to-date kennis en vaardigheden beschikken en is de gemeente een aantrekkelijke werkgever. Om de verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen gelijk te trekken, willen we onze werknemers ruime mogelijkheden voor ouderschaps- en zorgverlof bieden.

Het aantal inhuurkrachten willen we fors verminderen. Voor het inhuren van specifieke expertise of ervaring maken we een uitzondering. We voorkomen dat inhuur voor regulier werk wordt ingezet. Om toch snel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen of wisselende behoeftes van de stad, stellen we een interne flexibele schil in. Hiermee kunnen we desgewenst ook snel op- en afschalen, maar wel op een goedkopere manier waarbij de kennis in de organisatie wordt geborgd.

We vinden de gemeenteraad en de lokale journalistiek cruciaal voor het functioneren van de lokale democratie. Voor de controle van het gemeentebestuur continueren we het lokale mediafonds van 65.000 euro per jaar. Ook komt er extra budget voor de raad beschikbaar, waarbij het aan de raad zelf is om te bepalen hoe ze dit budget besteedt.

4.8 We omarmen de digitalisering met een kritische blik

Digitalisering is een steeds groter wordend onderdeel van onze maatschappij en daarmee van alle beleidsterreinen. Het biedt ons bovendien vele kansen en mogelijkheden, bijvoorbeeld met betrekking tot efficiency en het gebruik van data. Toch kent het ook zijn beperkingen en risico's. Digitalisering is niet neutraal. Dat betekent dat we bij digitale ontwikkeling steeds bewust en kritisch afwegingen zullen maken. Daar zijn we zeer alert op. Digitalisering mag nooit leiden tot uitsluiting van inwoners die niet in staat zijn hun zaken online te regelen. Voor hen moet er altijd een ambtenaar beschikbaar zijn om hen fysiek of telefonisch te helpen. Ook transparantie is essentieel. We maken zo veel mogelijk informatie en data openbaar en opgevraagde informatie moet zo min mogelijk worden geweigerd. We investeren in digitale geletterdheid en weerbaarheid van onze inwoners en de gemeentelijke organisatie. We zijn te alle tijden alert op discriminerende algoritmes, daarvoor is in Arnhem geen plaats. Opslag van digitale data kost veel energie en is daarmee niet altijd even duurzaam. Hierin zoeken we voortdurend naar de balans.

De gemeente beheert grote hoeveelheden data van inwoners. Het beschermen hiervan is voor ons prioriteit. We kiezen in het kader van de privacy nadrukkelijk niet voor geautomatiseerde observatie, waarbij herleidbare individuen die de stad bezoeken worden gevolgd. Ook maken we geen gebruik van algoritmes die mensen volgen. *Crowd control* om de orde te kunnen handhaven bij grote

evenementen in de stad is mogelijk wanneer deze manier van monitoring anoniem en niet herleidbaar is.

Portefeuilleverdeling

Ahmed Marcouch, burgemeester

- Openbare orde en veiligheid
- Handhaving (onderdeel openbare orde en veiligheid)
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking (burgemeesterstaken)
- G32 Algemeen Bestuur
- Externe relaties
- Lobby
- Integriteit
- Herdenken

Cathelijne Bouwkamp (GroenLinks), wethouder Stedelijke Ontwikkeling, Groen, Duurzaamheid en Cultuur

- 1e locoburgemeester
- Arnhem-Oost
- Cultuur
- Groen en klimaatadaptatie in de stad
- Duurzaamheid, incl. energietransitie gebouwde omgeving en grootschalige opwek, excl. energietransitie bedrijven en industrie en duurzame mobiliteit
- Stedelijke ontwikkeling en ruimtelijke ordening (inclusief Omgevingswet)

Nermina Kundić (D66), wethouder Onderwijs en Jeugd, Duurzame Mobiliteit en Economie

- 2e locoburgemeester
- Onderwijs
- Jeugd en Jeugdzorg
- Mobiliteit
- Economische Zaken
- Duurzaamheid bedrijven en mobiliteit
- Communicatie en citymarketing
- Toerisme en recreatie
- Regionale samenwerking (coördinatie, nog bespreken met burgemeester)
- Projecten Kleefse Waard en Stadsblokken Meinerswijk

Bob Roelofs (Arnhem Centraal), wethouder Burgerparticipatie, Openbare Ruimte en Binnenstad

- 3e locoburgemeester
- Burgerparticipatie
- Openbare Ruimte
- Binnenstad
- Sport
- Evenementen

- Afval
- Erfgoed
- Ouderen
- Publieke dienstverlening

Marco van der Wel (Partij voor de Dieren), wethouder Natuur, Milieu en Zorg

- 4e locoburgemeester
- Natuur en stadsparken
- Water, milieu en luchtkwaliteit
- Dierenwelzijn en biodiversiteit
- (stads)Landbouw
- Omgevingsdienst, vergunningen en handhaving
- Maatschappelijke ondersteuning, sociale wijkteams en WMO

Mark Lauriks (Partij van de Arbeid), wethouder Bestaanszekerheid en Leefbare Wijken

- 5e locoburgemeester
- Werk en Inkomen (incl. toeslagenaffaire)
- Wijken en wijkgericht werken
- Leefbaarheid
- Welzijn (incl. vrijwilligersbeleid en jongerenwerk)
- Armoedebeleid
- Schulddienstverlening

Paul Smeulders (GroenLinks), wethouder Financiën, Wonen en Vluchtelingen

- 6e locoburgemeester
- Financiën
- Wonen
- Grondzaken
- Gemeentelijk Vastgoed
- Vluchtelingen

Maurits van de Geijn (Volt), wethouder Inclusie, Digitale Zaken, Organisatie en Publieke Gezondheid

- 7e locoburgemeester
- Inclusie (incl. diversiteit en emancipatie)
- Integratie
- Digitalisering
- Automatisering
- Privacy
- Bedrijfsvoering
- Inkoop
- P&O
- Internationale samenwerking
- Maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, huiselijk geweld en kindermishandeling
- Publieke gezondheid en GGD

Financiën

Gelet op de grote uitdagen waar we voor staan, willen we investeren in de stad. Gelukkig is dit ook mogelijk, want de gemeente Arnhem staat er financieel goed voor. We vinden het belangrijk dat dit zo blijft. De begroting moet jaarlijks sluitend zijn en het is belangrijk dat we voldoende buffers hebben om tegenvallers op te kunnen vangen. We gaan geen geld onnodig oppotten terwijl de opgaven in de stad vragen om investeringen.

Wij blijven een weerstandsfactor van 1,4 als gezonde basis hanteren en ook de wijze van het berekenen en meetellen van risico's blijft ongewijzigd. Dit biedt voldoende prudentie om tegenvallers op te kunnen vangen. De bestemmingsreserve solvabiliteit wordt opgeheven. We streven naar een solvabiliteitsratio van 14% en hanteren 10% als ondergrens. Uit de doorrekening van dit coalitieakkoord blijkt dat zowel de weerstandsfactor en de solvabiliteit op het gewenste niveau blijven.

Toelichting financieel beeld:
Het financieel beeld begint met de autonome ontwikkelingen zoals in het Informatiedossier en het aanvullend memo zijn opgenomen. Daarnaast is een aantal beleidskeuzes gemaakt die invloed hebben op de beschikbare financiële ruimte:

- De lagere bijdrage voor beschermd wonen en het vervallen van de landelijke taakstelling op de middelen jeugdzorg zijn vanaf 2024 in het beeld verwerkt.
- De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, worden jaarlijks met 5% verhoogd. De verdeling van de OZB-opbrengst niet-woningen over eigenaren en gebruikers wijzigen we van 75%-25% naar 80%-20%.
- De afvalstoffenheffing is nu 84% kostendekkend. Dat betekent dat er geld uit de algemene middelen wordt ingezet om afvalverwerking te betalen. Wij vinden het logisch dat de kosten van afvalverwerking gedragen worden door de gebruikers en dat de heffing zoveel als mogelijk kostendekkend is. Daarom verhogen we de heffing de komende 4 jaar stapsgewijs naar 95% kostendekkendheid.
- De tarieven van de rioolheffing houden we kostendekkend.
- We streven ernaar dat de leges zoveel als mogelijk kostendekkend zijn en om deze jaarlijks te indexeren.
- De parkeertarieven worden met € 0,50 cent verhoogd voor parkeren op straat en in de gemeentelijke parkeergarages. De naheffingsaanslagen (boetes) worden volgens de wettelijke regeling verhoogd. **BESPREKEN** (komt nog toelichtende tekst over)
- Het reguliere tarief van de toeristenbelasting wordt verhoogd met € 0,50. Het verlaagde tarief wordt verhoogd met € 0,25. Deze extra opbrengsten komen ten gunste van de algemene middelen.

De overige financiële ontwikkelingen uit het Informatiedossier (p. 124-126) zijn op onderdelen aangepast en in samenhang met de nieuwe opgaven uit het coalitieakkoord gerangschikt onder de categorieën Een duurzaam Arnhem, Een groen Arnhem, Een kansrijk Arnhem en een Verbonden Arnhem. Na het verwerken van alle keuzes is nog 1,6 miljoen euro aan structurele ruimte beschikbaar en 16,3 miljoen euro aan incidentele ruimte.

Al deze afspraken gelden op basis van de informatie die we nu hebben. Mochten er op dit moment onvoorziene omstandigheden met grote financiële consequenties zich voordoen, gaan we hierover met elkaar in gesprek.

Precario/ reclamebelasting moeten we nog bespreken!

Toelichtende tekst over parkeertarieven

Een naheffingsaanslag parkeerbelasting (parkeerboete) wordt opgelegd als iemand geen of te weinig parkeergeld heeft betaald. Deze naheffingsaanslag (parkeerboete) bestaat uit een totaalbedrag van één maal een uurtarief straatparkeren (2022: €1,75 of € 2,90) + de kosten van de naheffing (2022: € 61). Deze kosten van de naheffing zijn sinds 2018, net als de uurtarieven voor het parkeren, niet meer verhoogd. Men betaalt in 2022 in Arnhem dus € 62,75 of € 63,90 voor een naheffingsaanslag (parkeerboete). Deze kosten voor de naheffing en het uurtarief voor parkeren staan beide opgenomen in de Verordening parkeerbelasting van Arnhem.

In het 'Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen', vastgesteld door het Rijk, staat vermeld hoe je de kosten van naheffing dient te berekenen: aangegeven is welke kosten je mee mag nemen en deze totale kosten moeten worden gedeeld door het aantal verwachte naheffingsaanslagen. In dit Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen wordt dit bedrag gemaximeerd en dat bedrag wordt jaarlijks aangepast. Het maximale tarief voor de kosten van naheffing is voor 2022 vastgesteld op € 66,50. De kosten voor naheffing zijn in Arnhem de afgelopen jaren dusdanig gestegen, zeker door de invoering van de scanauto, dat wij boven dit bedrag van € 66,50 uitkomen als we de kosten per naheffingsaanslag uitrekenen, dus zou Arnhem op het maximale bedrag mogen gaan zitten. In dat geval had een naheffingsaanslag (parkeerboete) € 68,25 dan wel € 69,40 gekost. (Zonder verhoging van de uurtarieven voor straatparkeren.)

Overigens is het aan de gemeenteraad, door vaststelling van de Verordening parkeerbelasting, hoe hoog het tarief voor de kosten van de naheffing zal zijn (met een maximum zoals genoemd in het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen).

Voor volgend jaar wordt dit gemaximeerde bedrag van € 66,50 hoogstwaarschijnlijk weer naar boven bijgesteld.